

ՄԱՄԻԿՈՆ ԳԱՍՊԱՐՅԱՆ

ՀԱՅՈՅ ԼԵԶՈՒ

(Քերականություն, Ուղղագրություն
364 էրսքի ջարգանուն)

ԴԱՍԱԳԻՐԸ

ԿԻՍԱԳՐԱԳԵՏՆԵՐԻ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

58

Հաստատված է

ՀԽՍՀ Լուսավորության ժողովրդական կոմիտեի Կողմից

491.99-5(075)

ՄԱՄԻԿՈՆ ԳԱՍՊԱՐՅԱՆ

9 - 31

ՅՏԻՉԱՄԵ Է 1961 թ.

Լրաց.

91.99-1(075)

ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒ

928 4699

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ, ՈՒՂՂ ԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ
ՅԵՎ
ԽՈՍՔԻ ԶԱՐԳԱՅՈՒՄ

Դ Ա Ս Ա Գ Ի Ր Ք

ԿԻՍԱԳՐԱԳԵՏՆԵՐԻ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ - 1936

A $\frac{\pi}{13035}$

Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն Մ Ա Ս

I. ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹՅՈՒՆ

(Վերջակեսի գործածությունը)

1. Արագրեցեք նախադասություններ նկարների կարգով

Բանվորուհին կոշիկ և կարում:
Կոշանտեսականները հնձում են դաշտը:

* բանվորուհի, կոշանտեսականներ

Բառերի այն կապակցությունը, վոր արտահայտում և ամբողջացած միտք, կոչվում և նախադասություն:

2. Արտադրեցեք միայն կոլեկտիւններին վերաբերող նախադասութիւնները:

Կոլեկտեւականները վարում են տրակտորով:

Առաջափոր բանփորներն աշխատում են ստախանովյան նոր ձեւերով:

Կոլեկտեւականները հնձում են հնձող մեքենայով:

Ստախանովական բանփորները բարձր աշխատավարձ են ստանում:

Հարվածային կոլեկտեւականներն ունեւոր են դառնում:

* աշխատավարձ, հարվածային, բարձր

3. Արտադրեցեք և ամեն մի նախադասութեան մեջ ընդգծեցեք այն բառը, վորից հետո կարգալիս դադար եք առնում:

Կոմբայնավարներն աշխատեցին:

Կոմբայնավարներն աշխատեցին դաշտում:

Կիսազրազեւները գնում են դպրոց սովորելու:

Կիսազրազեւները գնում են դպրոց:

* կիսազրազեւ, դպրոց

Նախադասութեան վերջում դադար ե լինում:

Գրելիս այդ դադարի վորտարեն գնում ենք վերջակէ:

4. Կարդացեք նախադասութիւնները՝ կետերի տեղը բաց քողած բառերն ավելացնելով:

Արտադրեցեք և ամեն մի նախադասութեանից հետո վերակէս դրեք:

Ապրում ենք ուրախ և յերջանիկ կյանքով

Հոկտեմբերյան շրջանում կոլեկտեւականները կղմին գրքածածկ տներ են....:

Թալին գյուղում կա կուլտուրայի և հանդստի....:

Յերեվանում ավարտվում ե պիտներական պալատի....:

(կառուցում, պարի, ցեմէ)

* Լղմինդր, պիտներ, հոկտեմբերյան, յերջանիկ

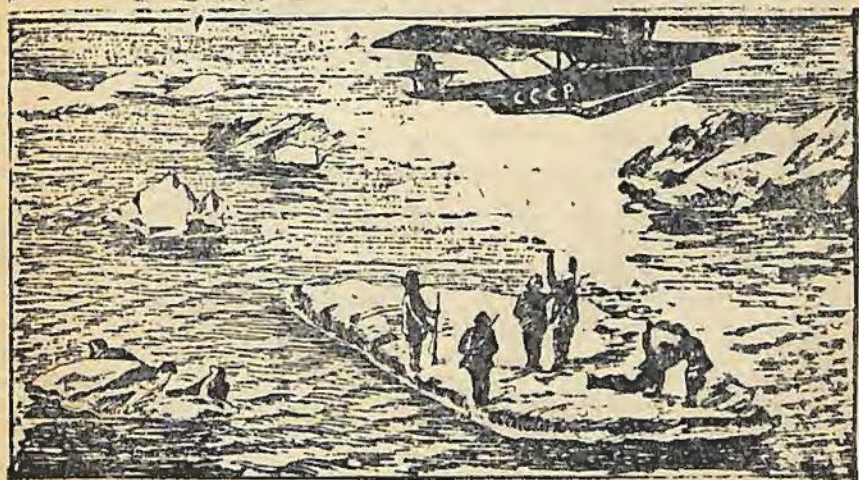
Վերնագրի առաջին բառն սկսում ենք
մեծասառով:

Նախադասության առաջին բառն սկսում
ենք մեծասառով:

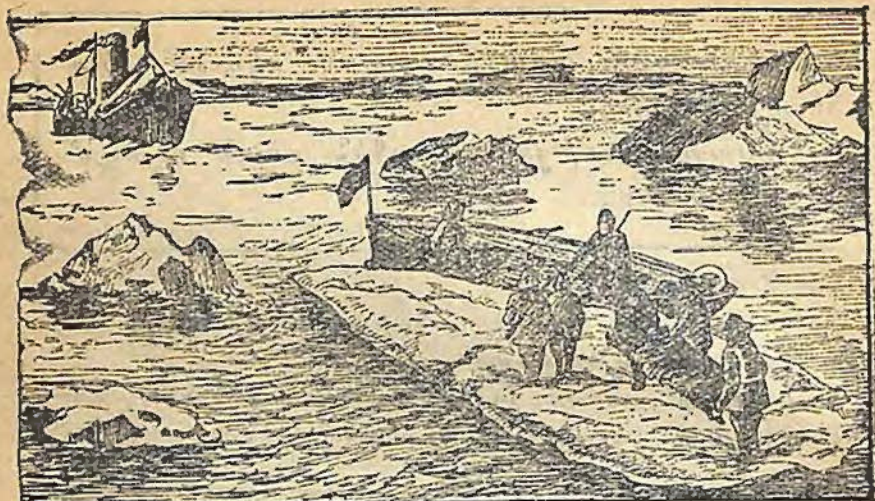
5. Դիտեցեք նկարները:

Այդ նկարներին վերաբերող նախադասությունները դի-
մար խառն կարգով են սպված:

Պատմվածք ստանալու համար նախադասությունները կար-
գացեք նկարների կարգով և ապա՝ արտագրեցեք:

Ազատվեցին

Խորհրդալին սառցահատն ազատեց նրանց:
Մեր հերոս ողաշունները հայտնաբերեցին անհետացող ձկնորսներին:

Հեռու հյուսիսում փոթորիկի ժամանակ սառույցի կտորը ձկնորսներին հեռացրեց ծովափից:

* Խորհրդային, վորսորդ, ողաշուն, սառույց, սառցահատ

6. Կարգացեք հեռեվյալ նախադասությունները:

Վոչխարը ծածկված է բրդով: Հիմա ավելի հեշտ է դարձել ապրելը: Ոձը Փշտում է:

1. Այս նախադասություններից պատմվածք ստացվեց:

2. Իսկ յեթե նախադասությունների տեղերը փոփոխենք, պատմվածք կստացվի:

Պատմվածքը կազմվում է նախադասություններից:

Պատմվածքի մեջ նախադասությունները պետք է լինեն

1. մեկով իբար հետ կապված յեվ

2. փոռե կարգով դասավորված:

7. Ինքներդ դրեք վերնադիր և ապա՝ արտագրեցեք նախ
խաղասությունները ճիշտ կարգով:

. . . . .

Կոլտնտեսությունը նրան պատեֆոն նվիրեց:

1 35 թ. նա ամեն մի կովից ստացավ 18 ցննտնի կաթ
Սիրուշը խնամում և կթում եր ֆերմայի կովերից 11-ը:

* Կոլտնտեսություն, ցննտներ, ֆերմայի

8. Այս պատմվածքի մեջ ամեն մի նախադասությունից
հետո վերջակետի տեղը զուգահեռ գծիկներ են դրված:

Արտագրեցեք. գծիկների տեղը վերջակետի դրեք և վերջակե-
տից հետո մեծատռով սկսեցեք:

Աճում ե մեր յերկրի անասնապահությունը

Այժմ կոլտնտեսային կարգերը վեջնականապես հաղ-
թել են գյուղում || մենք ունենք ամուր ֆերմաներ || Հա-
յաստանը դառնում է կուլտուրական անասնապահության
լերկիր ||

Կարգ, վերջ, հաղթել, Հայաստան, առաջնակարգ, անասնա-
պահություն:

9. Կարգացեք պատմվածքը և բաժանեցեք նախադասու-
թյունների:

Արտագրեցեք: Ամեն մի նախադասության վերջում վերջա-
կետի դրեք և վերջակետից հետո մեծատռով սկսեցեք:

Մեր յերկիրը դառնում է բարձր կուլտուրայի յերկիր

Բաղաճներում կառուցվում են լուստոտա և հուշակալ
տներ գյուղացիությունը նոր կյանք է սկսում կուլտու-
րական բնակարաններում ծաղկում են դպրոցները, դրա-
կանությունը թատրոնը, յերաժշտությունը:

* հուշակալ, գյուղացիություն, սկսել, բնակարաններ

10. Գրեցեք ձեր համարում կենսագրությունը
Ամեն մի հարցին պատասխանեցեք մեկ նախադասությամբ:

Հարցեր

- 1) ՅՔրբ ե վճարուող ես ծնվել:
- 2) Ինչձվ ելին պարապում ծնողներդ:
- 3) Վճարող ես անցկացրել մանկութունդ:
- 4) ՅՔրբ ես վերացրել անգրագիտութունդ:
- 5) Ինչձվ ես պարապում այժմ:
- 6) Վճարող ես աշխատում:

Որինակ՝ Յես ծնվել եմ 1917 թ. Ստեփանավանում:

Գրելիս չմոռանաք՝

Վերնագիրը սկսել մեծատառով:

Նախադասութունն սկսել մեծատառով:

Նախադասութան վերջում վերջակետ դնել:

II. ԱՌՈԳԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆՇԱՆՆԵՐԻ

ԳՈՐԾԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ

11. Արտագրեցեք հարցաթերթը ե ընդգծեցեք հարցական բառերը:

Յերկրորդ անգամ արտագրեցեք միայն հարցերը ե գրեցեք մեռ անունը, ազգանունը...

Հարցաթերթ

Անձունդ. —

Ազգանձունդ. —

Քանի տարեկան ես. —

Կուսակցական ես, թե՛ վոչ. —

ՅՔրբ ես կիսագրագետ դարձել. — 1932 թվին

Սիրիկ

Ներսիսյան

41

Սյու

Հարցական նշան (?)

Հարցական բառի վերջին ձայնախորի վրա հարցական նշան ե դրվում:

12. Արտագրեցէք հարցերը և ապա՝ գրեցէք պատասխանները նույն բառերով:

Զմտանաք հարցական բառի վրա հարցական նշան դնել:

Աշնան նշանները

Հարցեր

Պատասխաններ

1) Ծառերի ակերիվները
դեղնում են:

1) ծառերի ակերիվները
դեղնում են:

2) Գառները մերկանում են:

2) . . . . .

3) Քոչուկները չվում
են տաք լերկիրներ:

3) . . . . .

4) Բարակ անձրե՛վ և
մաղում:

4) . . . . .

13. Այս պատասխանների համար խնդրե՛րք հարցեր գրե՛ք:

Հարցեր

Պատասխաններ

1) . . . . . Ընկ. Ստալինը ծնվել է 1879 թվին:

2) . . . . . Նա ծնվել է Վրաստանի Գորի քաղաքում:

14. Արտագրեցէք և ընդլծեցէք բառերի ուժեղ արտասանվող վանկերը:

Կոչիր

Պրոլետարներ բոլոր լերկիրների, միացե՛ք: Բարձր
աղանկեք կարմիր զրոշակները: Ոգնեցէք Փաշիգանի գոհե-
րին:

* ոգնել, պրոլետար

Շ ե ս (')

Բառի ուժեղ արտասանվող վանկի ձայնավորի վրա շեւս ե գրվում:

15. Արտազրեցեք, չմտանձք շեշտերը դնել

Տուֆի յերգը

Զինվել ես ջաներով լուսե,
Արթիկ, վարդազուն Արթիկ,
Կրժքիդ կարմիր տուֆ ե բուսել՝
Պայծառ՝ մայիսյան վարդից:

Արթիկ, վարդաքար Արթիկ,
Հենվել ես փեշին Մանթաշի.
Վորպես բարձրացող բարտի,
Աճիր ու հոսր բոլ քաշիր:

*վարդազուն, մայիսյան, բարտի

16. Արտազրեցեք և ինքներդ ընդգծված բառերի վրա
բաց բոլած շեշտերը դրեք:

Զան բամբակ

Խորհրդային արեվը
Քեզ կյանք տվեց, իմ բամբակ.
Բանվորական թեվերը
Քեզ բոլ տվին, ջան բամբակ:

Մեր բաւեկամ ու բնկեր,
Բողբովիկ ես, մեր բամբակ.
Դու մեր կամքով ես լեկել՝
Բացվիր, լցվիր, հեյ բամբակ:

*) Խորհրդային, բամբակ

17. Արտազրեցեք և ընդգծեցեք յերկօր արտասանվող բա-
ռերը:

Խորհրդային գարուն

Հովտում առան խոխոշում ե գլղլալեն անձւշ, անձւշ.
Քամին բարակ շնկշնկում ե գլղլալեն անձւշ, անձւշ.
Կյանքը վորքան ե խնդուն,
— Զան, խորհրդային գարուն:

Բացականչական նշան (°)

Բառի յերկար արտասանվող վանկի ձայնավորի վրա բացականչական նշան ե դրվում:

18. Արտադրեցեք և ընդգծեցեք այն բառերը, վորոնց վրա բացականչական նշան ե դրված:

Լիպարիտ Մխչյանի հիշատակին

Փանք քեզ, փանք քեզ, մեր զինկոմ արի.

Փանք, վոր ընկար հաղթանակի ճանապարհին...

— Թե տեսնելիք ինչ ե դարձել

Մեր բանակը կարմիր.

Նա աշխարհում Բանակն ե, օ, առօջին:

* ճանապարհ, աշխարհ

19. Արտադրեցեք և ընդգծեցեք այն բառերը, վորոնց վրա նշան, հարցական կամ բացականչական նշան ե դրված:

Իժվար տարի

Վարի, գութան ջան, վարի,

Շատ ե դժվար ես տարի:

Պապին տարան քրտիվի գուռ,

Հարկ են ուզում.— Տներ հա, տներ...

— Կտամ, քրտիվ, փող չունեմ...

— Չունեմ, Շեկոն կտանեմ:

— Աման քրտիվ, քեզ դուրբան,

Շեկոն գնա թող՝ գութան,

Գարնան անենք վարուցանք,

Կալը կախենք, բերենք, տանք:

Գարունը լեռ դառավ ել,

Գութան լծվեց — հորովել...

Վարի, դուժան ջան, վարի,
Դատենք ցորեն ու գարի,
Տանենք, ածենք քլոխվի փեշ,
Վոր չտանի մեր գոմեշ:

* Նեկ*

Շեշտը (')
հարցական նշանը (*),
բացականչական (°)
առողջանության նշաններ են:

20. Արտագրեցեք և գրեք բաց բողոժ առողջանալիս նշան-
ները շեշտով ասված բառերի վրա:

* *

Եյ, հազար-հազար լույսեր ելեկարյուն...

Յեւ դու, աշխարհի գեղեցկուհիներ՝

Հաղթ մեհենաներ ու զործարաններ...

Դու, նավեր, ջրեր, յերկաթուղիներ,

Հաներ ու ցաներ...

Զննող թատրոններ, լուսավոր տներ...

— Ո՛ւմ եք պատկանում:

Ք գեղեցկուհիներ, չքնաղ, զործարաններ

III. ԲԱՌԵՐԻ ԿԱՊԱԿՅՈՒԹՅՈՒՆԸ ՆՍԽԱԴԱՍՈՒԹՅԱՆ ՄԵՁ

Ձ1. Արտագրեցեք միայն ուր բառից կազմված նախադ-
ասարանները:

Կոլտնտեսութիւնն ազատագրեց կնոջը

Կոլտնտեսալին կյանքը աշխատանքը հարգանքի արժանի գործ դարձրեց: Միայն այդ կյանքը իսկական հերոսուհիներ ծնեց գյուղում: Կոլտնտեսութիւնն աշխտրե-
րով ազատագրեց կնոջը և նրան ինքնուրուշն դարձրեց:
Այսպիսով կոլտնտեսալին կարգը աշխատավոր կնո-
ջը հավասար դարձրեց ամեն մի աշխատավոր տղամար-
դու:

* կնոջ, դարձրեց, տղամարդ

Նախադասութիւնը կազմվում է բառերից:

22. Բառերն իրար հետ այնպես կապակցեցէ՛ք, վոր կանոնավոր նախադասութիւններ ստացվեն:

Ո՛վ ինչպէս է շարժվում

Մարդը քայլում է:

Ոձերը . . . . . :

Ձկները լողում են:

Գորարը . . . . . :

Գալլը . . . . . :

Ծիծեռնակները . . . . . :

(բռչում է, բռչում են.

ցատկում է, ցատկում են.

սողում է, սողում են.

վազում է, վազում են).

23. Կետերի տեղը այնպիսի բառեր գրէ՛ք, վոր կանոնավոր կապակցվեն տրված բառերի հետ:

Ո՛վ ի՞նչ է անում

Ուսուցիչը

սովորեցնում է:

Աշակերտները

սովորում են:

քար է տաշում:

հաց են թխում:

կոշիկ է կարում:

հիվանդներին են բժշկում:

(բժիշկը, բժիշկները, կոչակարը, կոչակարները, հացքուխը, հացքուխները, ֆարսաբը, ֆարսաբները)

24. Բառերն իրար հետ այնպես կապակցեցեք, վոր կանոնավոր նախադասութիւններ ստացվեն:

Յես . . . . . :	Մենք . . . . . :
Դու . . . . . :	Դուք . . . . . :
Նա . . . . . :	Նրանք . . . . . :

(գրում ենէ, գում են, գում եմ, գում ե, գում ես, գում եմ)

25. Կարդացեք և կետերի տեղը հարցերին հարմար բառեր դրեք Արտագրեցեք:

Սկումբ

Մենք յերեկոները հաճախում ենք . . . . (ու՞ր):
. . . . (վո՞րեղ) լինում են դասախոսութիւններ:
Հաճախ . . . . (վորեղի՞ց) գիրք ենք վերցնում:
(ակումբից, ակումբում, ակումբ)

26. Արտագրելիս փակագծերի միջի բառերի ձեւերն այնպես փոփոխեցեք, վոր կանոնավոր նախադասութիւններ ստացվեն:

Հարվածային Արամյանը

Հարվածային Արամյանը չի ուշանում . . . . (աւխտանք):

Արամյանը պալքարում է . . . . (վորակ) համար:

. . . . (Արամյան) մեքենան փալում է:

Նա միշտ գերակատարում է . . . . (սլլան):

Թանվորները հետեւում են . . . . (Արամյան):

27. Այս բառերն այնպես դասավորեցեք, վոր նախադասութիւն ստացվի:

զննիլու, ուսուցչուհի, գնաց, գիրք, Աստղիկը, գրականութ

28. Տրված ծրագրով շարադրութիւն գրեցեք:

Բառերն իրար հետ այնպես կապակցեցեք, վոր կանոնավոր նախադասութիւններ ստացվեն:

Մեր կոլտնտեսությունը

- 1) Յերբ և կազմակերպվել ձեր կոլտնտեսությունը:
- 2) Քանի՞ տնտեսություն և մտել կոլտնտեսության մեջ:
- 3) Ինչպե՞ս են աշխատում կոլտնտեսականները:
- 4) Ունե՞ք ակումբ, մանկապարտեզ, մսուր:
- 5) Ի՞նչ գյուղատնտեսական մեքենաներ ունի ձեր կոլտնտեսությունը:

IV. ՄԵՐ ԱՏԱՌԸ ՀԱՏՈՒԿ ԱՆՈՒՆՆԵՐԻ ՍԿԶՐՈՒՄ

29. Արտադրեցե՞ք այն բաները, վորոնք վերջակետից հետո չեն, մեծասառով են սկսված:

Այս վարդը սուր մեր վարդին:

Մեր և պապիկը, նրան սիրում ե իր թոռ Պապիկը:

Մեր Աստղիկը կրծքին խփել և կարմիր աստղիկ, իսկ նրա ընկերուհի Հասմիկը՝ մի գեղեցիկ հասմիկ:

* Վարդ, վարդ, Հասմիկ, հասմիկ

Գրելիս մարդկանց անունները սկսում ենք մեծասառով:

30. Արտադրեցե՞ք:

Մեր առաջնորդները

Մեր սիրելի առաջնորդներն են Վլադիմիր Իսկը և Իոսիֆ Վլասարիտնովիչ Ստալինը:

* Իսկը, Իոսիֆ, Վլասարիտնովիչ

Գրելիս մարդկանց հայրանունները և ազգանունները սկսում ենք մեծասառով:

31. Արտադրեցե՞ք և ընդգծեցե՞ք ֆադաֆի, գյուլի, գեֆ և օարի անունները:

13035
 6504 926
 A

Յերեւան քաղաքը շատ գործարաններով տեսա, Արմավիր գյուղը բամբակով առատ տեսա, Հրազդան գետը ելեկտրակայաններով տեսա, Արագած տարը տուֆով հարուստ տեսա:

* ելեկտրակայաններ

Գրելիս քաղաքների, գյուղերի, գետերի և սարերի անուններն սկսում ենք մեծասառով:

32. Արտազրեցեք միայն շների անունները:

Շեկո, Մարալ, Կարմիր, Խնձոր, Թոփլան, Չամբար, Այրար, Չալանկ, Ալվան, Բոբ:

Գրելիս կենդանիներին տրվող անունները նույնպես սկսում ենք մեծասառով:

33. Արտազրեցեք քաղաքների նոր անունները:

Լենինի և Ստալինի անուններով քաղաքներ

Լենինի անունով կոչվում են հետեւյալ քաղաքները՝ Լենինգրադ (Ճախկին Պետրոգրադ), Լենինական (Ճախկին Ալեքսանդրապոլ), Ուլանովսկ (Ճախկին Սիմբիւսկ), Կալին:

Ստալինի անունով կոչվում են Ստալինաբադ (Դյուբաբե), Ստալինգրադ (Յաբիցին), Ստալինսկ (Կուզնեցկ), Ստալինո (Յուզովկա), Ստալինիբ (Յիսինվալի) և այլն:

Մարդկանց անունները, հայրանունները, ազգանունները, կենդանիներին տրվող անունները, քաղաքների, գյուղերի, գետերի, լեռների և ընդհանրապես աշխարհագրական անունները հասուկ ամուճներ են:

34. Արտագրեցեք միայն հատուկ անունները

Մայիսյան ապստամբութեան զոհ՝ րը

1920 թ. մայիսին Լենինականի, Ղարսի, Ղազախի, Նոր-Ֆաշաղեաի բանվորներն ու գյուղացիներն ապստամբեցին դաշնակների դեմ:

Դաշնակներն ապստամբութունը ճշեցին:

Հնկան աշխատավորութեան անձնակերպ վավակները՝ Ալլանվերդյանը, Մուսաշելյանը, Ղուկասյանը, Ղարլըջանյանը, Սարուխանյանը, Սեվոյանը և ուրիշները:

* Նոր-Ֆաշաղեա

35. Արտագրեցեք հասուկ անուններ և ընդգծեցեք սկզբնա-
տառերը:

Հայաստանի արդյունաբերութիւնը

Ամառի տեղերում են բարձրացել Լենինականի տեքստիլ և Կիրովականի քիմիական կոմբինատները, Արարատի ցեմենտի գործարանը: Վերակառուցվել է Ալլանվերդու և Ղափանի պղծարդյունաբերութիւնը: Մեր լեռնային արդյունաբերութեան մեջ ստեղծված են կարեւոր ձեռնարկութիւններ՝ Արթիկ-տուֆը և Անի-պեմզան: Յերբվանում կառուցվել են Մելիսանիկական, Կոնսերվի, Չեթ-ոճառի, Կարբիղի, Մարմարի, Օխախոտի, Կարի, Կաշվի և բաղմաթիւ ալ գործարաններ: Կառուցվում է Սինթետիկ Կաուչուկի հսկա կոմբինատը:

* քիմիական, Ալլանվերդի, Արթիկ-տուֆ, Անի-պեմզա, Չեթ-ոճառ

36. Արտագրեցեք: Չակեոսների մեջ առեք գրվածքների, լրագրերի, հանդեսների, գործարանների, կոլտնտեսութիւնների անուններն և սկսեցեք մեծատառով, վորովհետեւ դրանք նույնպէս հասուկ անուններ են:

«Տերն ու ծառան» հերիաթ, «Հայոց լեզու» դասա-
դիրք, «Ավանդարդ» թերթ, «Կոմունիստ» հանդես, «Կո-
միստերն» գործարան, «Միութիւն» կոլանտեսուեթիւնը,
կինո «Պրոլետար»

Չակերտների մեջ են առնվում հիմնարկ-
ների այն անունները, փորոնք առանց չակերտ-
ների այլ իմաստ ունեն. որինակ՝ «Կոմիսերն»
գործարան:

37. Արտադրեցեք քաղաքի համար գրած հասցեն:

Հերեմիա
Մարտի փողոց № 14
Գրիգոր Մարտիկյանին

Քաղաքի համար հասցեն զրվում է
այսպես

Առաջին տողում՝ քաղաքի անունը, յերկրորդ
տողում՝ փողոցի անունը և №-ը, յերրորդ տո-
ղում՝ ստացողի անունն ու ազգանունը

38. Արտադրեցեք գյուղի համար գրված հասցեն:

Կերտական
Կարճիք գյուղ
Հարուհի Արամի Հեապանքին

Ուղարկողի հասցեն. — Էնեթական, փողոց
№ 23, փուն՝ № 62, Արարո Գեւորգյան

39. Կրեցեք ձեր տան հասցեն. այլ քաղաքներում ու պե-
ղերում գտնվող ձեր ընկերների և աղջականների հասցեները

40. Արտագրեցեք այս նամակը

Արեւի մարգար,

Այսուր յես դպրոցում չեցի, վորով-
հետեւ հիմաւոր եմ: Հերեկ պրուան-
քի ժամանակ մրտել եմ. գրութաւ և
կոկորդա պալում եցին: Այժմ լաւ
եմ: Դաւորում եմ, ուղարկիր ինչ
վաղիս դասերը.

Անդուն՝ եմ շեռք.

Քո ընկեր Ամազ

1936 թ. հոկտեմբերի 7-ին

մարտունէի

Նամակը գրվում է այսպես.

1. Նախ՝ վերե՛ում գրվում է այն մարգու անունը, վորին ուղղվում է նամակը. որինակ՝ սիրելի՛ մայրիկ, քանզագին՝ Աբամ:

2. Նամակի վերջում՝ աջ կողմը գրվում է նամակը գրողի ստորագրութունը, իսկ ձախ կողմը՝ մի տողում՝ տարին, ամիսը և ամսաթիվը, իսկ սրա տակը՝ տեղի (ֆաղաֆ, գյուղ) անունը, վորտեղ գրվել է նամակը:

41. Նամակ գրեցեք ձեր ընկերներին և նկարագրեցեք ձեր գորոցի կյանքը:

42. Արտագրեցեք այս հասցեն:

Հերտալան Վարժախ 14
Վարդաբեկյաններ
Սևնիգապետ Մեկնիք
Դասկ

Ուղարկողի հասցեն. — Լենինական, փողոց № 15,
տուն № 62, Հայկ Անիրյան

Հեռագիրը գրվում է այսպես.

1. Հասցեն գրում են կրճատ:
2. Հեռագիրը գրում են շատ կարճ:
3. Հեռագրի մեջ կետեր չեն դնում (յեթե հեռագիրը շատ յերկար է, և կետեր չդնելը շփոթությունն առաջ կբերի, կետերը գրում են տառերով. որինակ՝ վերջակետ, usուակետ):
4. Հեռագրի մեջ չեն գրում տարին, ամիսը, ամսաթիվը և տեղը:
5. Հայաստանի սահմաններից դուրս հեռագիրը ուսերեն պիտի գրել:

43. Ինքներդ 2—3 հեռագիր գրեցեք ձեր ծանոթների հասցեներով:

44. Այս հեռագրերը շարադրեցեք համակի ձեզով, այսինքրն՝ ավելի ընդարձակ գրեցեք և դրեք կետադրության նշաններ:

1) Արամը տասին գնում է Մոսկվա հեռագրի լերը կդաս

2) Վեցին հայրիկը մեկնեց դիմավորեցեք

45. Նախորդ աշխատանքի առաջին հեռագրի պատասխանը գրեցեք հեռագրի ձեզով:

Վ. ՀՆԶՅՈՒՆՆԵՐ ՅԵՎ ՏԱՌԵՐ

46. Կարգացեք Արա՛, Մոսի՛ և ծուգրուզա՛ն բառերը: Յեք կարացրեք բառերի վերջին պարզ ձայները՝ հնչյունները:

Արա՛

Մոսի՛

Ծուղրուղու՛

Բառը կազմվում է հնչյուններից:

Հնչյունն ի նշանը կոչվում է տառ:

Հնչյունը արտասանվում է և լսվում:

Տառը գրվում կամ տպվում է և կարգացվում:

47. Արտադրեցեք և ամեն մի բառի վերելք գրեցեք տառերի թիվը՝

Անմահը

Այն ով է ասում, թե մեռավ Աննին.

Մի՞թե կմեռնի արեւը պայծառ,

Կամ թե կմարի՞ շունչը ովկիանի:

* ովկիանոս

48. ա) Արտասանեցեք ա, ե, ը, ի, ո, ու հնչյունները:

1. Խնչպիսի դիրք է ունենում բերանն այդ հնչյուններն արտասանելիս:

2. Այդ հնչյունները կարելի՞ լի յերգելով արտասանել.

բ) Արտասանեցեք բ, գ, դ, զ, թ, ժ, լ, խ, ծ, կ, հնչյունները: Իսկ այս հնչյունները կարելի՞ յի յերգելով արտասանել:

Հնչյունները լինում են՝ ձայնավոր և բազմ-
ձայն:

Ձայնավոր հնչյուններն են՝ ա, ե, ը, ի,
ո, ու:

Բազմաձայն հնչյուններն են՝ բ, գ, դ, զ, ք,
ծ, լ, լւ, ծ, կ, հ, ձ, ղ, ն, մ, յ, ն, ց, չ, սյ, ջ, ու, ս,
վ, ս, ր, ց, փ, ֆ, ժ,

49. Արտագրեցեք միայն փոխառուները:

Աղբյուրներ

Աա	Բբ	Գգ	Դդ	Եե	Զզ
Ըը	Թթ	Ժժ	Իի	Լլ	Խխ
Ճճ	Կկ	Դհ	Զզ	Ղղ	Ճճ
ՎՎ	Յյ	Նն	Ըը	Ոո	Ուու
Զզ	Մմ	Զզ	Ոո	Աա	Վվ
Սս	Րր	Մմ	փփ	Քք	Ֆֆ

Տառերի ստորական շարքը կոչվում է ալ-
բուբեն:

Հայոց լեզվի այբուբենն ունի 36 տառ:

Ամեն տառ ունի յերկու ձև՝ մեծատառ և
փոքրատառ:

50. Այբուբենից արտագրեցէք միայն մեծատառերը:

51. Այս բաղաձայնները դասավորեցէք այբուբենում **արբ** ված կարգով՝ այբբենափան կարգով:

ժ դ թ գ զ զ ը

բ) Այժմ այբբենական կարգով դասավորեցէք ձայնավոր-
ները:

ա, ո, ի, ե, ը, ու

52. Արտագրեցէք այբբենական կարգով:

Հայաստանի վերանվանված շրջանները

Անասիայի, Կիրովականի, Ստեփանավանի, Լենինո-
կանի, Մարտունու, Հոկտեմբերյան, Ազիզբեկովի, Մի-
կոյանի:

53. Գրեցէք ձեր դասարանի սովորողների **ազգանուններն**
այբբենական կարգով:

54. Արտագրեցէք՝ Ուշադրություն դարձրէք **ընդգծված բա-**
ռերի վրա:

Մեր հանճարեղ ղեկավարին

Մեծ է դարն, ինչպես ովկիան, և ովկիանում այդ **ան-**
հուն:

Վերջինս արեւի անեղրական՝ քո անունն է բարձրա-
նում:

Յեզ մղում է մեր դարն սուաջ քո անունը հրավառ:

Ո՛ր, հանճարեղ մեր ղեկավար, բարձրախոհ և բարձ-
րանուն:

* յեզր, անեզր, բարձրանում է

Առանձին գործածելիս յեզ-ը կարճ գրվում
է և, վոր կոչվում է սղագրության նշան:

Սղագրության նշանը մեծատառ. **ձեզ** չա-
նի և գրվում է յերեք տառով՝ **Յեզ**. որինակ՝
Յեզրոպա:

55. Արտագրեցեք և ընդգծեցեք սղագրօրյան նշանը:

Ստեփան Շահումյանին

Աչքերդ կապուլտ լեթերի նման

Յեվ հողիդ շուշան,

Սիրտդ խորունկ ծով, ազնիվ, աննման

Ընկեր Շահումյան:

Դու ես չմեռար, նորից կյանք առար:

Յեվ հաղթ քո մահով

Ծլեց ու անեց մի նոր գաղափար,

Փռվեց աշխարհով:

* աչքերդ, հողիդ, սիրտդ,

56. Այս դասագրքի վերջում արված ուղղագրական բառացուցակից արտագրեցեք և-ով ու Յեվ-ով գրվող բառերը:

Ուղղագրական բառացուցակը կազմում են այբբենական կարգով:

Անձանոթ և դժվար գրվող բառերը սխալ չգրելու համար ոգսագործեցե՛ք ուղղագրական բառացուցակը:

57. Ուղղագրական բառացուցակից արտագրեցեք նաև և՛ նշանները:

58. Ուղղագրական բառացուցակում գտեք հետևյալ բառերը:

Բանվորուհի, հարվածայիններ, աշխատավարձ, ուղիս, լերջանիկ, բարդ, ոձ, հոյակապ, կարգ, Հայաստան, խորհրդային:

* ապիս, լերջանիկ, բարդ, ոձ, կարգ, հոյակապ

VI. ՎԱՆԿ ՅԵՎ ԲԱՌԵՐԻ ՏՈՂԱԴԱՐՁ

(Ը ձայնավորը տողադարձի ժամանակ)

59. Արտադրեցեք վանկերի բաժանած:

Ամեն մի վանկում ընդդեմեք ձայնավոր մեկ գծով, իսկ բաղաձայնները՝ յերկու գծով:

Պողպատակամ առաջնորդին

Մեր մարտերի գու մեծ հանճար, դե-կը ձեռ-քիդ մեջ
ա-ռած,

Հոկտեմբեր-բի հարմիր նա-վը ա-ռաջ-նոր-դում-ես
ա-ռաջ.

Վարձան մեր գեմ հին աշխարհը հոր-ձան-վում ե
կա-տա-ղի,

Քո սուր աչքը՝ ա-մեն վարկ-կան տա-լիս ե նիշ ե ու-ղի:
* առաջնորդի, աշխարհ, վարկյան

1. Բառի ամեն մի վանկին քանի՞ ձայնավոր ե ընկնում:

2. Կո՞ թեկուզ մի վանկ առանց ձայնավորի:

3. Իսկ քանի՞ բաղաձայն ե ընկնում ամեն մի վանկին:

Իստոն ունենում ե մեկ կամ մեկից ավելի վանկեր:

Առանց ձայնավորի վանկ չկա: Ձայնավորը մենակ կարող ե վանկ կազմել: Բառի մեջ յորքան ձայնավոր լինի, այնքան ել վանկ կլինի:

Որինակ՝ մարտերի բառը յերեք վանկ ունի, վորովհետև նրա մեջ յերեք ձայնավոր կա:

60. Կարդացեք վանկերի բաժանելով:

Արտադրեցեք նախ՝ միավանկ, ապա՝ յերկավանկ և հետո յեռավանկ բառերը:

Առածներ

Ով չի աշխատում, նա չի ուտում:
Մի ձեռքը ծախի չի տա:
Այսորվա գործը վաղվան մի թողնիր:

Վանկերի թվին նայելով բառերը լինում են՝ միավանկ, (ֆւր) յերկվանկ, (մա-սիս) յեռավանկ, (դա-սա-րան) և այլն:

Մեկից ավելի վանկ ունեցող բառերը կոչվում են բազմավանկ:

61. Արտագրելիս բազմավանկ բառերը գծիկներով վանկերի բաժանեցե՛ք:

«Ուրիշի վոչ մի թիզ հողը չենք ուզում: Բայց մեր հողն ել, մեր հողից վոչ մի վերջով վոչ վոքի չենք տա»:
Ասալին

62. Արտագրեցե՛ք և գծիկներով ցույց տվե՛ք, թե հետևյալ բազմավանկ բառերը քանի ձևով կարելի լի յերկուսկան մասի բաժանել:

Հոկտեմբերիկ, պիոներ, կոմսոմոլիսա, կոմունիստ, Ռեինակ՝ հոկտեմբերիկ, հոկտեմբերիկ, հոկտեմբերիկ:

63. Արտագրեցե՛ք կարճ տողերով ներփնտում ցույց տված ձևով, վարպետի սողադարձ անելը շուտ-շուտ պատահի:

Անդրելովկասի ելեկտրոկայանները

Տես, նայում են Չագեսի բյուր աչքերը լուսարձակ, կասպից ծովի վրա Բաբվի լույսերի շողերը լալն տարած-

վեցին, Չորադեսի վարսերից լույս են ծորում ձորերին,
Քանաքեռից, Ռիոնից լեխում և գույգ արեգակ:

Որինակ՝

Տես, նայում են Չառե-

սի բլուր աչքերը լուսար—

Իրելու ժամանակ յերբ բառը չի տեղա-
փոխվում տողում, նրա մեկ կամ մի քանի
վանկը տակի տողն ենք տանում՝ սողալարձ
ենք անում:

Տողադարձի ժամանակ տողի վերջում դը-
նում ենք սողալարձի նուսն (-):

Միավանկ բառերը չի կարելի տողադարձ
անել:

Բազմավանկ բառերը տողադարձ անելիս.

1. Յերբ սեկ բաղաձայն և ընկնում յերկու
ձայնափորների մեջտեղը, ապա՝ այդ բաղաձայնը
սանում ենք հաջուրդ սողը: Որինակ՝ աա-րեր, ա-րե-
վի, Հա-րու-թյուն:

2. Յերբ յեկու բաղաձայն և ընկնում ձայ-
նափորների մեջտեղը, ապա՝ մեկը մնում և, մյու-
սը սանում ենք հաջորդ տողը: Որինակ՝ կառ-վիր,
լեռ-ներ:

3. Յերբ յեեք բանաձայն և կողք-կողքի,
ապա՝ յեկուսը մնում է, մեկը սանում ենք հաջորդ
տողը: Որինակ՝ դարթ-ներ, Վասդ-գես, յեկ-րին:

64. Գծիկներով բառերը յերկուական մասի բաժանեցե՛ք:

1) ծաղիկ, բաժակ, քանոն, սեպին, մատիտ, դասա-
դան, նախազիծ, համագումար

Որինակ՝ ծաղիկ ծա-ղիկ:

2) Թատրոն, կարկուտ, կարմիր, բազմոց, ազնավ, վոչխար, մահճակալ, շարքացան, սավառնակ
Որինակ՝ Թատրոն, Թատրոն:

3) վորսկան, գարթնել, ընկնել, կանգնել, Աստղիկ
Որինակ՝ Վորսկան, Վորս - կան:

65. Կազմեցեք նախադասութիւններ հետեւյալ բառերով ե գրեցեք:

Ժողովրդական, կրթութիւն, արտադրվող արտադրանք, սնալին, սնամերձ, սնանութիւն, թոչուններ, դպրոց, խորհրդալին, շէնուան, նստաւշան, պարզեվասում

1) Ընդդժված բաղաձայնների միջև բ լսվում ե:

2) Բառամիջում բ ձայնավորը միշտ գրվում ե:

Բառամիջում լսվող ր ձայնավորը միշտ չի գրվում:

Որինակ՝ արտասանում ենք գ ը տ ն ե լ, բայց գրում ենք գճնել:

Գտնել բառի առաջին վանկը գաղտնավանկ ե:

66. Արտադրեցեք վանկերի բաժանած:

Ժողովրդա-կան, կրթ-ութիւն, ար-տա-դր-վող ար-տա-դր-անք, տը-նա-լին, տը-նա-մերձ, տը-տե-սութիւն, թը-չուն-ներ, դը-պ-րոց, խոր-հրդա-լին, ք-բա-նը-շան, նը-ստա-շը-շան, պար-զե-վա-տը-րում

Բառամիջում լսվող ր ձայնավորը վանկերի բաժանելու ժամանակ գրվում ե. որինակ՝ դըպ-րոց (դպրոց):

67. Արտագրեցեք բառերը տողադարձի համար վանկերի ըստանոճ (բառերը յերգութեան մասի բաժանած),

բը-ժըչկություն

զը-բաղարան

բժըչ-կություն

զբա-ղարան

բժչկու-թյուն

զբաղա-րան

Տողագարձի ժամանակ բառամիջի ը ձայնավորը գրվում է միայն առաջին տողի վերջին վանկում և յերկրորդ տողի առաջին վանկում:

68. Արտագրեցեք՝ բառերը սողագարձի համար վանկերի բաժանելով:

հարատութուն, նկատմամբ, քննութուն, դոնբաց, ջրեր, կրթութուն, արտագրանք, սնտեսութուն, շքանշանակիր, նստաշրջան, պարզեվատրում

* քննություն, շքանշանակիր, պարզեվատրում

69 Արտագրեցեք կարճ սողեքով, վորպեսզի տողադարձ անելը շուտ-շուտ պատահի:

Չեւլուսկինյանները և մեր հերոս ուղաչուները

«կարելի չէ նախանձել այդպիսի հերոսներ ունեցող լերկրին և այդպիսի հայրենիք ունեցող հերոսներին»:

Յեւ իրոք՝ միայն Սորհրդների լերկրում կարելի չէ լինթաղել այն հերոսութունը, վորը հայտնաբերեցին չեւլուսկինյանները և նրանց վրկաղ ուղաչուները:

* ուղաչու, կարելի չէ

VII. ՈՒՂՂԱԳՐԱԿԱՆ ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

(Գրության յեվ արտասանության անհամապատասխանութիւնը)

1) ԳՐՈՒՄ ԵՆՔ Բ, ԱՐՏԱՍՍ.ՆՈՒՄ Փ:

70. Արտագրեցեք և ընդգծեցեք այն բառերը, վորոնց մեջ ք առը փ և արտասանվում:

Գրատախտակը չոր սպունգով յերբեք չարբեք:

Դասամիջոցներին լուսամուտները բացեք:

* յերբեք, չարբեք

Շատ բառերում տառերն ինչպես փոր արտասանում ենք, այնպես չենք գում:

Որինակ՝ յերբեք բառի մեջ գրում ենք ք, բայց արտասանում՝ փ:

71. Արտագրեցեք և ընդգծեցեք այն բառերը, վորոնց մեջ ք առը պ և արտասանվում:

Չորս յեղրայր իրար յետեվից վազում են և յերբեք իրար չեն հասնում (սարվա յեղանակները): Կոտորեցեք ճանճերին. նրանք աղբ ու կեղտ են տարածում: Մանթ թաշի ձորերում շատ սառնորակ աղբյուրներ կան:

* յեղբայր, աղբ, աղբյուր

բ-ի

Պարբրիւն	յերբ	յերբայ
դարբիւն	նուրբ	հարբերել
իբրեւ	Պակուրբ	հարբուրել
յերբեան	Անրորբ	արբել

բ-ւյ

արբ արբյուր յերբայր

73. Արտագրեցեք և գծիկների տեղը դրեք բաց բողած տառերը:
Դար — ին Գա — ըիւն Սերո — լանի լեզ — ալըը՝ Հակո — ը
ի — ըեվ ուսման գերազանցիկ գովասանագիրը ստացալի՝
Յեր — եք չհամ — ուրեք լերեխաներին:

74. Ուղղագրական բառացուցակում գտեք այն բոլոր բառերը
վորոնց մեջ ք տառը չի համապատասխանում իր արտասանությանը

2) ԳՐՈՒՄ ԵՆՔ Գ, ԱՐՏԱՍԱՆՈՒՄ Բ:

75. Արտագրեցեք և ընդգծեցեք այն բառը, վորի մեջ Գ
տառը արտասանվում է ք:

Կոլանտեսուժյան դաշտում

Ամռան շոգերին
Վտակեղոճ դաշտում
Մեծ կոմրայններիով
Ցորին ևն հնձուռն

* ըզ

գ-՝

կարգ	ճարգար	արգելի
ճիրգ	ճարգարիս	մրգելեմ
յերգ.	Սարգիս	պարգելարդե
	հոգնել	գոգնուց
	նորոգել	հոգնակի
	ոգնել	ոգրակար
կարագ	լուգվել	Սիլագ
ճարագ	ճագել	Գրիգոր
ուրագ	հագնել	Թագուհի

77. Արտագրեցե՞ք և գծիկների տեղը դրե՞ք բաց բոլոր տառերը:

Ա՛յ ադա, անունդ Ավա-, քեզ կուտեցնեմ մեզր ու կարա-: Նորո-ման ցեխի ավա - վարդետ Սար - իս Գրի- - սրչանը պար - եվատրվեց պատվոգրով: Օա-ուժ և արեվը: Մար = արիան ու Թա - ուհին բամբակի դաշտումն են:

3) ԿՐՈՒՄ ԵՆՔ Դ, ԱՐՏԱՍՍ.ՆՈՒՄ Թ:

78. Արտագրեցե՞ք այն բառերը, վորոնց մեջ օնդագրով տըսր ված տառերը չեն համապատասխանում իրենց հնչյուններին:

Կարմիր հորթը մնաց հորդ անձրեվի տակ:
Վարդերը փչացրին խաղողի վորթը:

* հորդ, վորդ

79. Արտագրեցեք այս ուղղագրական բառացուցակը:

դ-թ

անդամ	ժողովուրդ	որ
արդեն	խնդրել	չորրորդ
բարդ	խորհուրդ	զարդել
բերդ	կարդայ	վառորդ
դդում	կենդանի	վարդան
զարդ	կոկորդ	վորդ
ընդարշակ	կորդ	վորդի
ընդհանուր	ճանապարհորդ	վորսորդ
Թարդելու	մարդ	վրդովել
թակարդ	յերրորդ	խառորդ

80. Կազմեցեք նախադասություններ վերելում արված բառերով և գրեցե՛ք:

81. Ուղղագրական բառացուցակում գտե՛ք հետևյալ բառերը՝
անդամ, զարդ, ընդունակ, Վարդան, լերկորդ

82. Արտագրեցե՛ք և գծիկների տեղը դրե՛ք բաց քղած
բառերը:

Անշեղորեն ավելանում և թորեր—ային Միության
ժողովուր—ների բարեկամութունը: Մեր հերոս ո—ա—
չունեիրը փրկեցին անհեաացած վորսոր—ներին: Մենք
ար—են կար—ում ենք ըն—արձակ և բար— գրվածքներ:

4) ԳՐՈՒՄ ԵՆՔ Զ, ԱՐՏԱՍԱՆՈՒՄ Զ:

83. Արտագրեցեք և ընդգծեցեք զ սասը, վոր արտասանել վում և չ:

Առաջին դասը հայերեն էր, իսկ վերջին դասը՝ թվաբանութիւնն: Նախադասութիւնն վերջում դրվում է վերջ ջակեա: Կոմս ունի լայն մեջք:

* առաջին, վերջին, վերջ, մեջք, հազել

84. Արտագրեցեք այս ուղղագրական բառացուցակը:

Չ-Ն

Ք. և Ղ բաղաձայններսից եկառ, յետե լսվում է չ, մեծ մասամբ գրվում է զ:

ԲՉ

արզ

աղջիկ

ՂՂ

բրզել

ամբողջ

մրզյուն

եզ

յերզանիկ

չղջիկ

արզ

վերզ

վողջույն

չղջիկ

ազ

հազել

միզակեք

առազարկ

հազող

միզարք

առազին

մեզ

միջոց

առազնորդ

մեզի

գիրող

իզնել

միզակ

իրող

85. Նախագասություններ կազմեցեր զ—չ ուղղագրական բառացուցակի բառերով:

86. Արտագրեցեր և գծիկների տեղը դրեք բաց բողոժ տարերը:

Վող—ույն մեր սիրելի առա—նորդ ընկ. Ստալինին: Մեր լերկրում ամբող— աշխատավորությունն ապրում և լեր— անիկ կյանքով:

5) ԳՐՈՒՄ ԵՆՔ Զ, ԱՐՏԱՍԱՆՈՒՄ Յ:

87. Արտագրեցեր և շնչեցեր ձ տառը, վոր արտասանվում և ց:

Մեր նոր դպրոցական շենքերը բարձր ու ընդարձակ են և ունեն հանդերձարաններ: Կիարոնը և նարինջը արեադարձալին բույսեր են:

* բարձր, ընդարձակ, հանդերձարան, արեվադարձ

88. Արտագրեցեր այս ուղղագրական բառացուցակը:

Յ Կ

Որ քաղաքացիություն, հետո, յորտ լսվում է
 Կ. Մեծ հասակը գրվում է Յ

Բ Յ

արելադարչ
 արչագանձ
 արչակ
 արչակուրդ
 արչանագրություն
 բարչեղ
 բարչր
 դարչյալ

դերչակ
 ընդարչակ
 խուրչ
 հասարչակ
 ճանքարչում
 իանդերչարան
 վարչ
 փորչ

դերչակ

89. Արտագրեցեք ե գծիկների տեղը դրեք բաց բողած տառերը:

Շուտով մենք սովորելու լինք ար—անագրութուն գրել: Դեր—ակ Համբար—ունը կարդում ե թե ար—ակ և թե չափածո գրվածքներ: Մեր աշխատավորները աշխատավար—ը շարունակ բար—բանում ե:

6) ԳՐՈՒՄ ԵՆՔ Դ, ԱՐՏԱՍԱՆՈՒՄ Խ:

90. Արտագրեցեք և ընդգծեցեք դ տառը, վոր արտասանվում ե խոսքում: Այդպիսով նախքան ե: Այդքն ու կեղտը հիվանդութուն են տարածում: Չղջիկը կրծող ե, բայց թռչում ե: Ստախանովականները հաղթահարում են բոլոր տեսակի դժվարութունները:

* ուղտ, աղբ, կեղտ, չղջիկ հաղթահարել

91. Արտագրեցեք այս բառերը այբբենական կարգով:

աղբ

աղբյուր

յեղբայր

աղջիկ

անբողոք

չղջիկ

վողգույն

ուղտ

կեղտ

թուղթ

խաղթել

չղթա

դեղջ

դեղջահիկ

խաղցած

խաղտ

92. Արտագրեցեք և գծիկների տեղը դրեք բա. բողած տառերը:

Կուշտը քա—ցածին մանր կրդի: Մեղրը բա—ցըր ե շաքարից, քունը մեղրից, շաքարից: Հաստամի

ընենքը հարուստ են ա—բյուրներով: Թռչնապահ Դե—
ձանիկը շատ է սիրում դեղձանիկ:

7. Հ ՏԱՌԸ Ր ԲԱՂԱԶԱՅՆԻՑ ՀԵՏՈ

93. Արտագրեցեք և ընդգծեցեք հ տառը ք բաղաձայնից
հետո:

Ծնորնակալությունն ընկ, Ստալինին մեր ուրախ և
լերջանիկ կյանքի համար:

Խորհուրդները մեզ տվեցին լավ ճանապարհներ:

Խորհրդային նոր Սահմանադրությունը ամենադե-
մակրատիկն է ամբողջ աշխարհում:

94. Արտագրեցեք բառերը այբբենական կարգով:

Դ քառու ք բաղաձայնից հետո

մեծ մասամբ չի արդասանվում:

աշխարհ խոնարհ խորհուրդ
ճանապարհ արիամարիկ շնորհակալություն

95. Արտագրեցեք և գծիկների տեղը դրեք բաց բոզած
տառերը:

Յուրաքանչյուր խոր—բղային քաղաքացու առջև բաց
է նոր կյանքի ճանապար—ը: Կարմիր մարտիկները դրո-
շակները խոնար—եցին հերոս սահմանապահի թարմ շի-
րիմի առաջ: Մեր համարձակ ողաչուներն արհամար-
քում են վախն ու լերկուղը:

96. (Ստուգողական աբխասանի)։ Արտագրեցեք և գծիկների
տեղը դրեք բաց բոզած տառերը:

Յեր— դար—ին Հակո—ի լեղ—այրն լեկավ, աղ-
—յուրն ար—են նորո—ել ելին: Մար—արիավա—ա—ջիկ
Մար—արիտը պար—եվատրվեց գրքերով: Նոր Սահմա-
նադրու թյամբ մեզ մոտ մտցվում է ընդ—անուր, հավա-
սար, ուղղակի և զաղտնի քվեարկություն: Բոցավառ
վո——ուլն մեր լեր—անիկ սերնդին:

Լալն ճանապար— առա—ավորներին:

97. Պատմեցեք ձեր կարդացած գրքերից վորեվե մեկի հա՞մառոտ բովանդակութունը հետեւյալ ծրագրով.

- 1) Ի՞նչ է գրքի անունը և ո՞վ է հեղինակը:
- 2) Ինչպիսի՞ գրվածք է:
- 3) Ինչի՞ մասին է խոսվում այդ գրվածքում:
- 4) Հավանեցի՞ք, թե՞ վոչ. ինչո՞ւ:

98. Արտադարոցական ընթերցանության համար մի առանձին ծոցատետր պահեցեք և նրա մեջ գրեցեք ձեր կարդացած գրքերի մասին հետեւյալ ձևով.

Յե՞րբ եմ կարդացել. —

Ո՞վ է գրել՝ հեղինակը (կաղճողը, թարգմանիչը, վո՞խսադրողը). —

Գրքի տեսուր (ի՞նչպես է կոչվում). —

Ո՞վ է հրատարակել (հրատարակչությունը). —

Վճարեղ և վճր թվին է հրատարակվել (տպագրվել). —

Վճր տպագրութունն է (հրատարակութունը). —

Քանի՞ որինակ է տպվել (սիրածը). —

Քանի՞ եջ է. —

Գինը. —

Ինչպիսի՞ գրվածք է (սյանվածք, հեփաթ, գյուղա՝ սրնեստական գույց). —

99. Ձեզ անհրաժեշտ գիրքն ընտրելու համար բացի գրքի անվանաբերին ծանոթանալուց, պետք է ծանոթանալ նաև գրքի առաջաբանին և ցանկին կամ բովանդակությանը:

Նայեղեք այս գրքի բովանդակությանը և ասացե՛ք՝

Քանի՞ մասից է կազմված աչ՞ դասագիրքը:

Յուրաքանչյուր մասը քանի՞ գլուխ ունի:

Վճր եջերում են՞ գտնվում նախադասություն և գոյական գլուխները:

100. Ծանոթացեք ձեր դպրոցում ե ձեր տներում ստացվող թերթերին ու հանդեսներին (ծուռնա) և պատասխանեցեք հետևյալ հարցերին.

1) Ինչպե՞ս են կոչվում այն պարբերականները, Վորոնք լույս են տեսնում ամեն օր, յերկու օրը, վեց օրը, ամիսը մեկ անգամ:

2) Ի՞նչ որաբերքեր, յերկույա, վեցույա, յրագրեր գիտեք:

3) Ինչպիսի՞ ամսագրեր գիտեք:

4) Ինչպիսի՞ մանկական և պատանեկական հանդեսներ գիտեք:

5) Ինչպե՞ս ե ձեր դպրոցի պատի թերթի անունը:

6) Ի՞նչ բաժիններ ունի ձեր դպրոցի պատի թերթը:

7) Ո՞ւմ որգանն ե ձեր դպրոցի պատի թերթը:

101. Պատի թերթի համար մի հոդված գրեցեք ձեր դասարանի գերագանցիկների մասին:

Նախ՝ ընարեցեք վերնագիրը:

Աշխատեցեք, վոր այն լինի կարճ և պարզ:

Ապա կազմեցեք հոդվածի պլանը, թե նախ՝ ինչ պիտի գրեք, հետո՝ ինչ և ինչպես պետք ե վերջացնեք:

Յերբ պլանով եք գրում՝ վոչ մի բան բաց չեք թողնում և ափսոսք կրկնություններ չեք անում:

Թղթակցության հիմքը պետք ե կազմի վորեվե իրական յեղելություն, ստուգված փաստ:

Թղթակցությունը վոչ միայն պիտի արձանագրի փաստը, այլևի վնահատի այն և հաճախ անի գործնական առաջարկներ:

Թղթակցությունները յերկար չպետք ե գրել և նախագատությունները պետք ե կարճ լինեն:

(Ստացական յեղ լիազորագիր)

102. Արտադրիչէք այս ստացականը:

Արաչական

Արաչա շենիմականի մանւած-
 փային գործարանի դրամարկից
 1936 թ. հուլիս ամսի աշխատավարջս
 յերեւել հարչուր (300) ուսրչի

Սողասի շուկասչան

1936 թ. հուլիսի 21-ին

Շենիմական

Ստացականը գրվում է այսպէս.

Նախ՝ գրվում է վերնագիրը (ստացական)
 տողի մեջտեղում, ապա՝ նոր տողից (մի էիչ
 խոբից) գրվում է, թե ումի՞ց է ստացված և
 ի՞նչ է ստացված. հետո, յեթե պահանջվում է,
 գրվում է նաև՝ ինչի՞ համար է ստացված:

Վերջում՝ ձախ կողմում գրվում է ստա-
 ցողի անունը և ազգանունը, իսկ աջ կողմում
 նոր տողից՝ սարին ամիսը և ամսաթիվը, յեր-
 բեմն նաև տեղը (հաղաք, գյուղ):

103. Ինքներդ մի ստացական դրեցեք:

104. Արտագրեցեք:

Լիապորագիրք

Լիապորում եմ Աղալևի Արարա-
ղեսի մարգարչանին մուսայեյյանի
գյուղխորհուրդից սրահալու 1936
թ. ոգոսարու ամսվա ինչ հասանելի
աշխատավարչք:

Արեփանե Դովեանևիցյանե

1936 թ. ոգոսարու 15-ին

մուսայեյյանե

105. Գրավոր պատասխանեցեք այս լիազորագրի վերաբե-
րյալ հետևյալ հարցերին.

1. Ո՞ւմ են լիազորում:

2. Ի՞նչ և լիազորվում ստանալ:

3. Ո՞վ և լիազորում:

4. Յե՞րբ և վճարեղ և գրված լիազորագիրը:

Լիազորագիրը գրվում է այսպես՝

1. Նախ՝ գրում են, թե ում են լիազորում:

2. Ի՞նչ բանի համար են լիազորում:

3. Ապա՝ նոր տողի աջ կողմում՝ լիազորողի ստորագրությունը:

4. Իսկ ձախ կողմը, նախ՝ տարին, ամիսը և ամսաթիվը, ապա, սրա տակը՝ այն տեղի (ֆաղափ կամ գյուղի) անունը, վորտեղ գրվել է լիազորագիրը:

5. Լիազորագիրը գրելուց հետո լիազորողի ստորագրությունը պետք է հաստատել տալ վորեփե հիմնարկում:

106. Ինքներգ ինքնուրույն կերպով լիազորագիր գրեցեք՝

107. (Սուզողական ախասանֆ). Առանձին թերթի վրա (առանց նայելու ձեր դասագրքի կամ տետրում գրած որինակներին) ինֆնուրույն կերպով գրեցեք մինչև այժմ ձեր սովորած գուրյան գործնական ձևերից՝

հասցեներ,

նամակ,

հեռագիր,

ստացական,

լիազորագիր:

**X. ՅԵՆԹԱԿԱՆ ՅԵՎ ՄՏՈՐՈԳՅԱԼԸ
ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹՅԱՆ ՄԵԶ**

(Համառոտ նախադասություն)

103. Կարգացնել

Քանի նախադասութիւնից ե կազմված այս պատմվածքը
Իսկ քանի բառից ե կազմված յուրաքանչյուր նախադա-
սութիւնը:

Կոլանտեսութիւնում

Կոլանտեսութիւնները ամրանում են: Յեկամուտը
ավերանում ե: Տրակտորիստները վարում են: Քաղվորները
քաղում են: Կոլանտեսականները հնձում են: Հովիվը
արածացնում ե: Կթվորները կթում են:

Նախադասութիւն իւր կազմող բառերը կոչ-
վում են նախադասության անդամներ:

103. Նախորդ պատմվածքի նախադասութիւնների հա-
ճար դրեցիք հարցերի պատասխանները մեկական բառով:

Հարցեր

Պատասխաններ

- 1) Ո՞վ ե արածացնում:
- 2) Ովքե՞ր են կթում:
- 3) Ի՞նչը ավերանում ե:
- 4) Ի՞նչերը ամրանում են:

- Հովիվը:
Կթվորները:
Յեկամուտը:
Կոլսնեսութիւնները:

Նախագասուլթյան այն անդամը, փորը
ցույց ե տալիս մի բան անող կամ լինող սուար-
կան, կոչվում ե յենրակա:

Յենթական պատասխանում ե ո՞վ (ովե՞ր)
կամ ի՞նչ (ինչե՞ր) հարցերին:

110. Նախորդ աշխատանքի ձեփով նույն պատմվածքի նա-
խագասուլթյունների համար գրեցեք հարցերի պատասխանները
մեկական բառով:

Հարցեր

Պատասխաններ

- 1) Հովիփն ի՞նչ ե անում:
- 2) Կթվորներն ի՞նչ են անում:
- 3) Յեկամուտն ի՞նչ ե լինում:
- 4) Կտրանասուլթյունները ի՞նչ
են լինում:

Աւածացնում ե:
Կբում են:
Ավելանում ե:
Ամբանում են:

Նախագասուլթյան այն անդամը, փորը ցույց
ե տալիս, թե յենթական ի՞նչ ե անում կամ
ի՞նչ ե լինում, կոչվում ե սսորոգյալ:

Ստորոգյալը պատասխանում ե ի՞նչ ե ա-
նում կամ ի՞նչ ե լինում հարցերին:

111. Արտագրեցեք նախագասուլթյունները. յենրական ընդ-
գծեցեք մեկ գծով, իսկ սսորոգյալը՝ յերկու գծով:

Զորահանդես

Դրոշակները ծածանվում են: Հրամանատարը կար-
գադրում ե: Զորահանդեսն սկսվում ե: Նվագախումբը
նվագում ե: Սափառնակները թռչում են: Հետեւակները
բալլում են: Հրետանախորները դնում են: Հեծելակները
արշավում են: Տանկերը սողում են:

112. Կետերի տեղը դրեք հարմար յենթականեր,

Կթվորը կթում ե: . . . . փայլատակեց:
 . . . . պարզեվատրվեցին: . . . . ըարձրացավ:
 . . . . հնչում ե: . . . . հորդացավ:

(գետը, փոքորիկ, կայծակը, հովիվները, գանգը)

113. Կետերի տեղը դրեք հարմար ստորոգյալներ:

Սրեվը ծագում ե: . . . . լեռում ե:
 . . . . շշում ե: . . . . աշխատում են:
 . . . . կենդանանում ե: . . . . վարում են:

(փողոցը, շալիք, աշխատանք, սրակտորները, կոլ-
 սրեսեսականները)

Միայն յենթակայով և ստորոգյալով կազմը-
 րած նախադասությունը կոչվում ե համառոտ
 նախադասություն:

Համառոտ նախադասության գծագիրը

յենթակայ

ստորոգյալ

աշխատանք

կարդում ե

(Ընդարձակ նախադասութիւն)

114. Արտագրեցեք այս նախադասութիւնները:

Յենրպան ընդգծեցեք մեկ դժով, իսկ ստորոյալը՝ յերկու գծով:

Տրակտորիստ Մարջանյանը վարում է դաշար: Կուլտըն-տեսութեան հովիվը հոտն արածացնում է հանդում: Հարվածային կթվորները կոշերը խնամքով են կթում:

Վճր բռուկն են այտեղ պարզաբանում՝ լրացնում յինթակաների միտքը:

Իսկ վճր բռուկն են լրացնում ստորոյալների միտքը:

Յերբ է ավելի լրիվ դառնում միտքը՝ այդ լրացնող բռուկը մի, թե առանց այդ լրացումների:

Յենթակայի և ստորոյալի միտքը պարզաբանող, լրացնող անդամները կոչվում են լրացումներ:

Առանց յենթակայի և ստորոյալի նախադասութիւնը լրիվ չի կարող լինել: Յենրպան ու ստորոյալը նախադասութեան գլխավոր անդամներն են:

Առանց լրացումների նախադասութիւն կարող է լինել: Լրացումները նախադասութեան յեկեղծղական անդամներն են:

115. Արտագրեցեք լրացումներ ունեցող նախադասութիւնները:

Հրդեհն ընդարձակվել էր: Այրվում էր նալթային աշտարակը: Հրդեհաշեջներն աշխատում էին: Թանձր ծուխը արդեն շրջապատել էր ամբողջ տունը: Կրակը տարածվում էր անասելի արագութեամբ: Տիրում էր դժոխային խառնաշփոթութիւն:

Լրացում ունեցող նախադասութիւնը կոչ-
վում է ընդարձակ նախադասություն:

116. Արտագրեցէք դժագրեբում արված նախադասութիւն-
ները սովորական ձեւով՝ տղերով:

Նախադասութիւնն սկսեցէք մեծատառով, նախադասութեան
վերջում վերջապէ՛ս դրէք:

Նախադասութիւնների մէջ ընդգծեցէ՛ք լրացումները:

գերապաշտարար

աշակերտը պարգեւատրուեց

աշխատատեղերը շինեցին

աշխատանքի

117. Գծառերով արտահայտեցէք հետևյալ նախադասու-
թիւնները:

Նրանք գնաց:

մեր Նրանք գնաց:

Նրանք գնաց դպրոց:

մեր Նրանք գնաց դպրոց:

118. Ասացեք հաճառոտ նախադասութիւններ և դարձրեք ընդարձակ նախադասո թէ՛ւններ, նախ միայն լեռնական լրացրնելով, ապա՝ միայն ստորոգյալը և հետո՝ թե՛ լեռնական և թե՛ ստորոգյալը:

119. Ասացեք մի քանի ընդարձակ նախադասութիւններ և ապա՝ դարձրեք համառոտ նախադասութիւններ՝ լրացումները հանելով:

120. Արտագրեցեք ընդարձակ նախադասութիւնները՝ հարցերի առկ լրացումներ գնելով:

Յենրակայի լրացումներն ընդլծեցեք մեկ գծով, իսկ ստորոգյալի լրացումները՝ յերկու գծով:

Լափագու յն հարվածայինները

(Ինչի՞) շշակը (վո՞րսեղ) լսվեց: (Ինչպիսի՞) հարվածայինները (վո՞րսեղից) չեն հեռանում: (Ինչպիսի՞) բրիզաղը (ի՞նչպե՞ս) և աշխատում:

121. Նախ՝ արտագրեցեք յենրակները և ապա՝ ստորոգյալներն իրենց լրացումներով:

Լրացումներից հետո փակագծերում գրեցեք համապատասխան հարցեր ներքեվում ցույց տրված ձևով:

Արտասահմանից հալ աշխատավորները ներդաղթում են Հայաստան: Խորհրդային իշխանութիւնը ներդաղթողներին տվել և մեծ արտոնութիւններ: Մեր նոր քաղաքացիներն ուրախ և լերջանիկ են ապրում: Ներդաղթողների համար կառուցվել են հրաշալի ավաններ: Նուրարաչենում կառուցվելու լե ընդարձակ ջրանցք: Մյուս ավաններում կառուցվելու լեն դալրոցներ, մանկապարտեզներ, մանկամտուրներ:

122. Ի՞նչ առաքիանք եք տեսնում տանը, դպրոցում, դաշտում, անասուում, փողոցում:

— Ասացեք Ո՞վ է նա և ապա՝ ի՞նչ է այն հարցերին պատասխանող առաքիանքի անուններ:

Որինակ՝

Ո՞վ է նա

Ի՞նչ է այն

Բժիշկ, բանվորուհի, Աստղիկը...   աթոռ, զիրք, ծառ...

123. Կարդացեք և կետերի տեղը ավելացրեք այն բառը, վերը ցույց է տալիս, թե թված առաքիանքն ի՞նչ են:

Տրակտորիստը, կոմբայնավարը և շոֆերը մարդիկ են:

Ուղարը, գոմեշը, առյուծը   * * * *

Առվույտը, լեռեքնուկը և սեղը   * * * *

Մկրասը, ուրազը և սղոցը   * * * *

124. Արտագրեցեք բնության յեբվույթներ ցույց տվող բառերը:

Փոթորիկ

Փչեց սասաիկ կամին: Ընկան անձեղնի խոշոր կաթիլներ, և հանկարծ կայծակը փայլատակեց: Ամպը վորոտաց: Անձեղն սկսվեց և քանի զնաց՝ հորդացավ սասակացավ:

125. Արտագրեցեք նախ՝ այն բառերը, վորոնք ցույց են տալիս բնության յերեվույթներ (կայծակ, փորոքիկ), իսկ ապա՝ այն բառերը, վորոնք ցույց են տալիս ղեպքեր կամ հասարակական յերեվույթներ (հեղափոխություն, ժողով):

անձրեկ, հրդեհ, ընտրություն, գործադուլ, կայծակ, հեղափոխություն, սառնամանիք, խափարում, վարուն, վորոտ, կռիվ, աշուն, ցուրտ, ժողով, քամի, սաքունություն, պարտավունք, ձմեռ, ցույց, մրցում

Մարդիկ, կենդանիները, իրերը, բնության
յերեվույթները, դեպքերն ընդհանուր կերպով
կոչվում են առարկաներ:

Առարկա ցույց տվող բառերը կոչվում են
գոյական:

126. Արտագրեցեք և ընդգծեցեք գոյականները:

— Մհա մեր տունը, — ընկերուհու հետ սենյակի դռնից
ներս մտնելով՝ ասաց լեհինականի մանվածքային գոր-
ծարանի բանվորուհի Հայկուշը:

— Ոհո՛, ասա՛ կարգին պալատի պես շենքումն ես ապ-
րում, ելի՛:

— Հապա, Սիրվանդ, չես կարող լերեվակայել, թե
վորքան եմ ուրախացել նոր սենյակ ստանալու համար:
Այս շենքի մեջ ամեն հարմարություն կա: Սմեն անգամ,
վոր սենյակիս ելեկտրական լամպը վառում եմ, սիրտս փա-
ռավորվում է, սենյակիս պատերը կարծես ծիծաղում են
դեմքիս: Մանավանդ՝ լերը աշխատանքից հոգնած գալիս եմ,
մտնում լողարան ու հանգիստ լողանում եմ ինձ համար:
Իսկ ինչպիսի հրաշալի բնակարաններ ունեն ընտանի-
քավորները...

Անձ ցույց տվող գոյականների համար
գնում են՝ ո՞վ, ո՞ւմ, ումի՞ց, ումո՞վ հարցերը:

Մնացած գոյականների համար գնում են՝
ի՞նչ, ինչի՞, ինչի՞ց, ինչո՞վ, ինչո՞ւմ հարցերը:

127. Արտագրեցեք հոգվածից գոյականները:

Արեֆն ու ծիածանը

Անձրեփից հետո ծագեց արեֆն ու ծիածան կա-
ւելց:

— Նայիր ինձ, քեզնից գեղեցիկ եմ, — ասավ
ծիածանն արեփին, — տես քանի գույն ունեմ, կանաչ,
կարմիր, կապույտ, դեղին ..

— Բայց գլխովս փոր յես եմ քեզ այդքան գույն
տվողը, — ասավ արեփը:

— Դ՞նու... սուտ ե, — ժպտաց ծիածանը:

— Ս՞ուտ ե, — ասավ արեփն ու մտավ ամպի տակ:
Արեփն ամպի տակ մտավ թե չե, ծիածանն ել ան-
հետացավ:

123. Քանք հակառակ նշանակութիւն ունեցող գոյական-
ներ և արտադրեցեր:

պատերազմ — խաղաղութիւն ձերութիւն — . . . .

դառնութիւն — . . . . տաքութիւն — . . . .

կանք — . . . . աշխատասիրութիւն — . . . .

հիվանդութիւն — . . . . լավութիւն — . . . .

(վասութիւն, ծուլութիւն, ցրտութիւն, յերիսասար-
դութիւն, առողջութիւն, մահ, քաղցրութիւն)

Այն բառերը, զորոնք նշանակութիւնով
բոլորովին իրար հակառակ են, կոչվում են
հակասիւթ բառեր:

129. Բանալոր ասացեք հսկանիւ զոչականներ:

սկիզբ — . . . . թշնամութուն — . . . .
առաջադիմութուն — . . . . աշխատանք — . . . .

130. Լրացրեք և գրեցեք:

Նույն նշանակութուն ունեցող գոյականներ

այս — բուս   ծիւտ — . . . .

շրթունք — . . . .   վիզ — . . . .

(ննդիակ, պարանոց, պոռոց)

Այն բառերը, վորոնք նշանակութեամբ բոլորովին նույնն են, կոչվում են նույնանիւ բառեր:

131. Բանալոր ասացեք նույնանիւ գոյականներ:

Նույնանիւ գոյականներ

պատուհան — . . . .   զգեստ — . . . .

լեռ — . . . .   դպրոց — . . . .

XIII. ԳՈՅԱԿԱՆՆԵՐԻ ԹԻՎԸ

(Գաղափար նկչումափոխության մասին)

132. Յույց տվեք գոյականները և նրանց թիվը I և II հատվածներում:

Չվող թռչուն

Չվող թռչունը կերակրվում է մոծակով, թրթուռով, սարդով, վորդով:

Աշնանը դեպի տաք լեռկիր են չվում սարլակը, ծիծեռնակը, կառնկը, արծիվը, բազեն:

Չվող թռչուններ

Չվող թռչունները կերակրվում են մոծակներով, թըրթուռներով, սարգերով, վորդերով:

Աշնանը դեպի տաք լեռկիւրներ են չվում սարլակները, ծիծեռնակները, կոունկները, արծիվները, բազեները:

Գոյականներն ունեն յերկու թիվ՝ յեզակի
և հոգնակի:

Յեզակին ցույց է տալիս մեկ առարկա:

Հոգնակին ցույց է տալիս նույն տեսակին
պատկանող մեկից ավելի առարկաներ:

133. Լրացրեք այս միավանկ բառերի հոգնակին և գրեցե՛ք:

Յեզակի

Հոգնակի

գյուղ

գյուղեր

արտ

• • • •

ձոր

• • • •

վեճ

• • • •

134. Լրացրեք այս բազմավանկ բառերի հոգնակին և գրեցե՛ք:

Յեզակի

Հոգնակի

ակումբ

ակումբներ

մանկամուր

• • • •

մանկապարտեզ

• • • •

դպրոց

• • • •

Հոգնակի կազմելու համար միավանկ բառերին
ավելացնում ենք եր, իսկ բազմավանկներին՝
ներ:

135. Լրացրեք ն-ով վերջացող բաղմամբանի բառերի հոգնակին և ապա՝ գրեցեք:

Յեզակի	Հոգնակի
ընթերցարան	ընթերցարաններ
տնտեսութուն	.....
կոլտնտեսական	.....
կոմյերխտական	.....
գործարան	.....

Ն-ով վերջացող բաղմամբանի բառերի հոգնակին գրվում է յերկու ն-ով:

136. Լրացրեք և գրեցեք:

դիբբ—գրքեր	թուղթ—թղթեր
գիծ—.....	գունդ—.....
բիծ—.....	տուն—.....
դիր—.....	բուն—.....

Միայանի բառերի ի, ու ձայնավորները հոգնակիում կարող են փոխվել ը-ի, վոր չի գրվում. որինակ՝ լիճ—լճեր, ջուր—ջրեր:

137. Կազմեցեք հետևյալ գոյականների հոգնակին՝
ակ, ձուկ, մուկ, նուռ, դուռ, լեռ, բեռ, կուռ, գառ,
թոռ, փուռ, ձեռ, փոռ

Մի քանի միավանկ գոյականներ հոգնակիում ստանում են ներ՝ փոխանակ եւ ստանալու. որինակ՝ բեռ—բեռներ:

138. Արտադրեցեք՝ ընդդժված գոյականները լեզակի դարձնելով:

Պարնանացանի համար

Տանենք սեակսորներ, գութաններ, Եւրեացաններ...
Պարնան ցանքսերը մեզ են սպասում:

139. Արտադրեցե՛ք՝ ընդդժված գոյականները հողնակի դարձնելով:

Տրակտորային գործարան

Տրակտորային գործարանը սեակսո՞ւ սեակսո՞րի յետեւից ուղարկում է կոլանատեւություններին: Կոլանատեւություններում դաշտերը վարում են սեակսորով, ցանում են Եւրեացանով, հնձում են հնձող մեքենայով:

XIV. ԳՈՅԱԿԱՆՆԵՐԻ ՎՈՐՈՇՈՂ ՀՈԴԸ

(Ը ձայնավորը բառավերջում յեվ բառասկզբում)

140. Արտադրեցեք նախ՝ III և IV և ապա՝ II և V նախադասությունները:

Յուրաքանչյուր նախադասությունն սկսեցեք նոր առից:

Աղվեսն ու նապաստակը

1. Ցուրտ ձմեռ էր:
2. Քաղցած աղվեսը դուրս լեկավ վորսի:
3. Թփի տակ կուչ էր լեկել մի նապաստակ:
4. Նապաստակն զգաց թշնամուն ու վախալի:
5. Աղվեսն էլ ընկավ վախկոտ նապաստակի լետեվից:

Հարցեր

1. Յերրորդ նախադասության մեջ հայտնի՞ յե, թե վճր նապաստակն է կուչ լեկել:
2. Իսկ չորրորդ նախադասության մեջ հայտնի՞ յե, թե վճր

նսպաստակն և վախել. մի վորեն նսպաստակ, թե՛ մեզ ծանոթ
վորոշ նսպաստակ՝ ք իի ցօղ կուշ յեզած նապաստակ:

3. Ինչո՞ւ արդիւս գոյականը յերկրորդ նախադասութեան մեջ
վերջանում և ք-ով, իսկ հինգերորդ նախադասութեան մեջ ց-ով:

4. Ինչո՞ւ չորրորդ նախադասութեան մեջ նսպաստակ գոյ-
ականը վերջացել և և-ով և վոչ ք-ով:

Ը կամ և մասնիկը գրվելով գոյականի
վերջում՝ տալիս և նրան վորոշ ու ծանոթ ա-
ռարկայի նշանակութեան, կոչվում և վորոշող
հոդ:

Բաղաձայնով վերջացող բաների վրա, յերբ
հաջորդ բառը նույնպէս բաղաձայնով և սկըս-
վում, գրվում և ը հոդը: Երբ հաջորդ բառը
ձայնաւորով կամ գր, գգ, սք, սկ, սպ, սս, սմ, ցս,
յերկբաղաձայններով և սկսվում, մեծ մա-
սամբ և վորոշող հոդ և գրվում:

141. Արտագրեցե՛ք՝ Գրիգոր անվան տեղ Գեղամ, իսկ Կարո
անվան տեղ Չարուհի գործածելով:

Գրիգորը գրեց: Գրիգորն ասաց:

Գրիգորը կարգաց: Գրիգորն ողնեց:

Կարոն կարմիր տախտակին բարձրացվեց:

Չայնաւորով վերջացող բաների վրա գըր-
վում և և վորոշող հոդը:

142. Արտագրեցե՛ք և ընդգծեցե՛ք վորոշող հոդերը:

Անհաղթ բանակը

Կարմիր բանակը,

Անհաղթ բանակը,

Մեր Խորհուրդները

Արթուն պահակը,
 Զգաստ և անքուն,
 Գիշեր ու ցերեկ
 Դիտում է, հսկում,
 Վոր մեր թշնամին
 Մոտ չգա լերբեք,
 Խորհրդի լերկրին:

143. Արտադրեցեք և ընդգծեցեք ը ձայնավորով սկսվող դոյականները:

Ընկույզը

Ընկուզենին ընդարձակ տարածել էր իր ճյուղերը:
 Ընձակը պառկել էր նրա տակը:

— Զարմանալի բան է, — ասում էր նա, — այս ահա-
 գին ծառը տես, իր պտուղը տես: Արա պտուղը դդումից
 էլ մեծ պեաք է լիներ:

Հենց այդ ժամանակ մի ընկույզ պոկվեց, ընկավ քը-
 թին՝ արնացրեց:

— Վա՛յ, — վեր թռավ Ընձակը, — ինչ լավ էր՝ դդում
 չէր, թե չէ դլուխս հջարդվեր:

144. Արտադրեցեք զբ, ւթ, սթ, սպ, յերկբադաձայններով
 սկսվող բառերը:

Զբոսանքին

Յերիս ընկեր լերեկոյան զբաղմունքը վերջացրին,
 շտապով ընթրեցին ու գնացին զբոսներու: Կարտերի մա-
 սով անցնելիս՝ Գարեգինն ասավ.

— Սեփան, սպասիր, ական ինչ լերկար սսվերներ
 ունենք:

— Ճիշտ վոր՝ Գարեգին, լեթե մենք արչափ լինե-
 լինք՝ մեր աներն ինչ չափի պեաք է լինելին:

1. Ը ձայնաւորը բառասկզբում միշտ գրվում է

2. Քանի՞ հնչյունից են կազմված յօսպ, սօվեր և մնացած ընդգծված բառերը:

3. Իսկ քանի՞ սառույ կն գրվում այդ բառերը:

Ը ձայնաւորը բառասկզբում սովորաբար գրվում է: Չք, զգ, սք, սկ, սպ, սս, սֆ, օս, յերկբաղածայններով սկսվող բառերի սկզբում կարճ Ը լսվում է, բայց չի գրվում. որինակ՝

<u>սք</u>	<u>սկ</u>	<u>սպ</u>
<u>սքաղնում</u>	<u>սկիւր</u>	<u>Սքեխում</u>
<u>սքում</u>	<u>սկւել</u>	<u>սպելք</u>

<u>սզ</u>	<u>սպ</u>	<u>չք</u>
<u>սզայ</u>	<u>սպասել</u>	<u>չքայ</u>
<u>սզայսում</u>	<u>սպիրակ</u>	<u>չքեխում</u>

<u>սօ</u>	<u>սֆ</u>	<u>սօֆ</u>
<u>սօսիւել</u>	<u>սֆանկանայ</u>	<u>սօֆում</u>

145. Արտագրեցեք և յւերաքանդուր բառի վեր'ը գրեցեք
հնչյունների թիվը՝

~~ակիր, ակնակ, արայակամե,
արորակեր, շքասպ, շքեհարամե,
պրասակ, պրադմունկ, պգուչ,
պգեար, պպունկ, պպիրակ, պքախ-
վեյ, պքամեչ եչի~~

146. Արտագրեցեք նախորդ աշխատանքի բառերը՝ վանկե-
րի բաժանելով:

Որինակ՝ ըս-կը-սել, ըզ-դաստ, ըս-պա-նել:

147. Ինքներդ բառեր կազմեցեք
սպ, զբ, զգ, ռս, սս, սկ
յերկրագաձայներով և սպա՝ գրեցեք:

XV. ԳՈՅԱԿԱՆՆԵՐԻ ՀՈՂՈՎՈՒՄԸ

(Յ ձայնակապ)

148. Արտագրեցեք ընդդ՛ամ գոյականները՝

1. Պահարանում մի դանակ կա:
2. Դանակի բերանը սուր է:
3. Մատս մի դանակի կզափ:
4. Յես սրեցի մի դանակ:
5. Մի դանակից ձկան հոտ է գալիս:
6. Հողը դանակով պետք է կտրել:
7. Դանակում ու՛ժ չի մնացել:

1. Ի՞նչ կա պահարանում. — դանակ
2. Ինչի՞ բերանը սուր է. — դանակի
3. Ինչի՞ կպալ մասս. — դանակի
4. Ի՞նչ սրեցի. — դանակ
5. Ինչի՞ց ձկան հոտ է գալիս. — դանակից
6. Ինչո՞վ պետք է հացը կտրել. — դանակով
7. Ինչո՞ւմ ուժ չի մնացել. — դանակում

1. Ի՞նչ. — դանակ
2. Ինչի՞. — դանակի
3. Ինչի՞. — դանակի
4. Ի՞նչ. — դանակ
5. Ինչի՞ց. — դանակից
6. Ինչո՞վ. — դանակով
7. Ինչո՞ւմ. — դանակում

149. Նախորդ աշխատանքի ձեւով արտադրեցէք բնորոշված զո ախաններ, վորոնք այստեղ վորոշող հոդով են դործածված, և նրանց առաջ գրեք համապատասխան հարցեր:

Աշխատանքը

Առաջ աւխասանի համարվում էր ծանր բեռ: Աւխասանի գերը փոխվել է մեղ մոտ: Ա՛ժմ բոլոր աշխատավորները լծվել են աւխասանի. ուրիշ վերաբերմունք կա դեպի աւխասանի: Աւխասանից մենք վոչ միայն չենք փախչում, այլ մենք պարծենում ենք աւխասանով: Աւխասանում մենք տեսնում ենք պտավի, փառքի, հերոսութիան և արիութիան գործ:

150. Համեմատեցեք առակերս և առակերս գոյականների փոփոխութուններն իրենց վերջավորութունների համեմատ:

1. ո՞վ	աշակերտ	աշակերտը
2. ո՞ւմ	աշակերտի	աշակերտին
3. ո՞ւմ	աշակերտի	աշակերտին

4. ո՛ւմ	աշակերտի	աշակերտին
5. ումի՞ց	աշակերտից	աշակերտից
6. ումո՞վ	աշակերտով	աշակերտով
7. ո՛ւմ մեջ	աշակերտի մեջ	աշակերտի մեջ

Գոյականների վերջավորութ յունները
 փոփոխվում են՝ նայած հետեվյալ հարցերից
 փորին են պատասխանում.

ո՞վ	ո՛ւմ	ո՞ւմ	ո՛ւմ
ի՞նչ	ինչի՞	ինչի՞	ի՞նչ
ումից	ումով	ո՛ւմ մեջ	
ինչի՞ց	ինչով	ինչո՛ւմ	

Գոյականների ձեւերը, փորոնք համապատաս-
 խանում են այստեղ արված հարցերին, կոչվում են
 հոլովներ:

Հայերենում կա յոթ հոլով

Հոլովներ ի՞նչ հարցերի չե պատասխանում

1. Ուղղական	ո՞վ ի՞նչ (ի՞նչը)
2. Սեռական	ո՞ւմ ի՞նչի
3. Տրական	ո՞ւմ ի՞նչի (ինչի՞ն)
4. Հայցական	ո՞ւմ ի՞նչ (ի՞նչը)
5. Բացառական	ումից ի՞նչից
6. Գործիական	ումով ի՞նչով
7. Ներդրական	ո՞ւմ մեջ ի՞նչում

Անձ ցույց տվող գոյականների ներգոյականն ար-
 տահայտվում է սեռական հոլովով և մեջ բառով՝ աշա-
 կերտի մեջ, բանվորի մեջ:

Նախադասության մեջ ուղղական հոլովը լեն-
 թակաչի պաշտոն է կատարում, իսկ մյուս հոլովները՝
 լրացումների:

Գոյականների փոփոխումը հոլմներով կոչվում է հոլովում:

Թռավ

ի՞նչը:

Ուղղական

հոլով

սավառնակը

ի՞նչի

ողաչուն

կամերիտա-
կան եւ

Սեռական

հոլով

սավառնակի

Պիտներները

մոտեցան

ինչի՞նս:

Տրական

հոլով

սավառնակին

Մենք

տեսնում ենք

ի՞նչը:

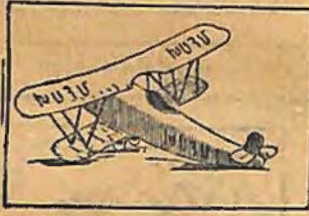

Հայցական

հոլով

սավառնակը

<p>Մենք հեռացանք ինչից:</p>	 <p>սավառնակից</p>	<p>Բացառական հալով</p>
<p>Մենք պարծենում ենք ինչով:</p>	 <p>սավառնակով</p>	<p>Գործիական հալով</p>
<p>Ուղեվորները տեղավորվում են վճարեղի:</p>	 <p>սավառնակում</p>	<p>Ներդրական հալով</p>

152. Հոլովեցեք գլուզանսեսս, բուժակ, օրակօտ, դպրոց գոյականները առակերս և առխառան գոյականների ձեվով յեզակի և հոգնակի թվով, վորոշող հողով և առանց հողի:

ՀՈՂՈՎՄԱՆ ՊԱՏԿԵՐ

Հոլովներ	Հարցեր	Յեզակի թիվ	Հոգնակի թիվ
Ուղղական	ա՞յ	աշակերտ աշակերտը	աշակերտներ աշակերտները
Մեռական	ա՞ւմ	աշակերտի	աշակերտների
Տրական	ա՞ւմ	աշակերտի աշակերտիք	աշակերտների աշակերտներիք

Հայցական	ճւմ	աշակերտի աշակերտին	աշակերտների աշակերտներին
Բացառական	ումի՞ց	աշակերտից	աշակերտներից
Գործիական	ումո՞ւլ	աշակերտով	աշակերտներով
Ներգոյական	ո՞ւմ մեջ	աշակերտի մեջ	աշակերտների մեջ
Ուղղական	ի՞նչ ի՞նչը	աշխատանք աշխատանքը	աշխատանքներ աշխատանքները
Սեռական	ինչի՞	աշխատանքի	աշխատանքների
Տրական	ինչի՞ ինչին	աշխատանքի աշխատանքին	աշխատանքների աշխատանքներին
Հայցական	ի՞նչ ի՞նչը	աշխատանք աշխատանքը	աշխատանքներ աշխատանքները
Բացառական	ինչի՞ց	աշխատանքից	աշխատանքներից
Գործիական	ինչո՞ւլ	աշխատանքով	աշխատանքներով
Ներգոյական	ինչո՞ւմ	աշխատանքում	աշխատանքներում

153. Հոլովեցեք.

լիճ, գիծ, ամիս, կիր, ցից, գիր, լերկիր, լերգիչ,
Մկրտիչ,
դուռ, ջուր, անասուն, սուր, հուր, կարկուտ, բուր

Հոլովելու ժամանակ բառի վերջին փակ
(բաղաձայնով վերջացող) վանկի՝ ի և ու ձայ-
նավորները կարող են ու դառնալ (վոր չի
գրվում), կամ զուրս ընկնել որինակ՝

գիրք-գրքի-գրքի   թուղթ-թղթի-թղթի
ամիս-ամսի   անասուն-անասնի

154. Շարունակեցէք հորովելը.

Յեզակի

Ուղղ. ձու	կատու	վերարկու
Սեռ. ձվի	կատվի	վերարկվի (ուի)

Հոգնակի

Ուղղ. ձվեր	կատուներ	վերարկուներ
Սեռ. ձվերի	կատուների	վերարկուների

Ու-ով վերջացող միավանկ բառերի (բու, ձու, լու) ձայնավորը, հորովելու ժամանակ փոխվում է վ-ի. որինակ՝ ձվի, ձվից, ձվեր, ձվերի...

Ու-ով վերջացող բազմավանկ բառերի ու-ն միայն յեզակիում է վ-ի փոխվում, իսկ հոգնակիում՝ վոչ. որինակ՝ կատու, կատվի, կատվից, բայց՝ կատուներ, կատուների... վերարկու, վերարկվի, վերարկվից, բայց վերարկուներ, վերարկուների...

155. Վերոհիշյալ ձեզով հորովեցէք.

բու, լու, առու, Բաքու, լեզվերու, Դավալու, Դամարու, լեզու, մեզու

156. Արտագրեցէք Կիմա, Կարո և Նունե գորականների հարվումները և ընդդեմեցէք այի, ոյի եյի կապակցությունները.

Ուղղ.	Կիմա	Կարո	Նունե
Սեռ.	Կիմայի	Կարոյի	Նունեյի
տ.	Կիմային	Կարոյին	Նունեյին
Հայց.	Կիմայի՞ն	Կարոյի՞ն	Նունեյի՞ն
Բաց.	Կիմայից	Կարոյից	Նունեյից

Գործ   Կիմայով   Կարոյով   Նունեյով
Ներգ.   Կիմայի մեջ   Կարոյի մեջ   Նունեյի մեջ

Ա, Ե, Ո ձայնավորներին մի այլ ձայնավոր հաջորդելու դեպքում՝ յերկու ձայնավորների մեջ պետք է գրել յ տառը փորպես ձայնակապ:

157. Վերոհիշյալ գոյականների պես հոլովեցեք.

Ռոզա, Կլարա, Նադեժդա, Աննա, Մոսկվա, Ախտա,
գուլպա

Յեզգինե, Զարե, Հռիփսիմե, Կարինե, Մարինե, բա-
զե, բոպե

Սաքո, Սարո, Գեվո, Մկո. Մաւ, Մարո, Կինո, ուս-
դիո

158. Արտագրեցեք յ ձայնակապի վերաբերյալ այս ուղ-
ղագրական աղյուսակը:

~~այի, այե, այա, այու, այո~~
~~եյի,   եյա,   եյու,~~
~~ոյի, ոյե, ոյա, ոյու, ոյո~~

159. Արտագրեցեք և ընդգծեցեք ձայնակապերը

Արասևայիս, րուսեյի, կիևոյի
 եւշրայտո, րուսեյականն նոյեմբեր
 Դայասարանն գործունն գոյականն
 սրայուսակ, եյուրչունն կոյուղի
 կայոյ, օւարիոյով

160. Ասացեք բառեր և գրեցեք

յ ձայնակապ ունեցող

այա, այո, այի, եյի, ոյի կապակցութիւններով:

161. Արտագրեցեք՝ բառերը վանկերի բաժանած և ընդգծեցեք յ-ով յերկնի: յունները:

Աւստ-յիև, կաստ-յիև, շնարո-յով,
 կիևտ-յով, կարբիւնե-յիև, շնա-յիս,
 կա-յարանն, նա-յող, ե-յակ, կա-յեյի,
 ներգո-յականն, գո-յուրչունն, ե-յուրչունն

1. Վանկերի բաժանելու ժամանակ յ ձայնակապը վեր վանկին և անցնում:

2. Յ ձայնակապը նախորդ, թե՛ հաջորդ, ձայնավորի հետ և յ-ով յերկնիյուն կազմում:

Յ ձայնակապր միշտ միանում ե հաջորդ
ձայնավորի հետ և նրա հետ կազմում ե յ-ով
յերկհնչյուն:

Սյ, ոյ, ույ, էյ

յա, յո, յու, յե, յի, յը

յ-ով յերկհնչյունները ե/և

162. Արտագրեցեք՝ բառերը վանկերի բաժանելով և ընդգը-
ծեցեք յ-ով յերկհնչյունները:

Հայաստանում մայիսյան ապստամբութան առաջին
դրոշակը բարձրացրեց Մուսայելյանի զբաճանացքը: Նո-
յեմբերին Արամայիսը Աննայի Մարոյի և Հռիփսիմեյի հա-
մար կալարանի կիսակից գնեց հալոց լեզվի դասագրքեր
և պալուսակներ:

163. Արտագրեցեք և իա, իո, իու, և իե յերկձայնավորներ
ըն ընդգծեցեք:

Մելիցիոներներ Գաբրիելին և Ամայիային ուղարկե-
ցին սանատորիա: Մարիամը և Բենիամինը «Բնտերնա-
ցիոնալ» ելին լեբզում: Պրոներներ Ըոսիֆը և Բենիա-
մինը ռադիո-բարձրախոս ունեն: Յերեմիան ձիով գնաց
«Միոթուն» կոլտնտեսութան դաշտը:

Ի ձայնավորին այլ ձայնավոր հաջորդելու գեզքում ձա-
նակապ դրվում ե

Իա, իո, իու, իե յերկձայնավորների մի-
ջեւ յ ձայնակապ չի դրվում:

իւս, իո, իու, իե

165. Արտագրեցէք այբբենական կարգով.

ա) շնորիւս, շաւիիւս, Պա-
նիւտ, իուսիժ, Քննիւսիւն, Յե-
րեւիւս

բ) Վիլիյիւսներ, ուստիո, ա-
կաւիւս, սամաւորիւս

166. Ասացէք բառեր իա, իո, իու, իե յերկձայնալորնե-
քով և ապա՝ գրեցէք:

XVI. ԱԾԱԿԱՆ

167. Տրված գոյականների համար ասացէք համապատաս-
խան հասկօրթումներ, վորոնք զույց տան, թե այդ առարկաներն
ինչպիսի յեն ըստ նյութի, ձեզի կամ համի:

պողպատյա թուր	հարթ դաշտ	քաղցր մեղր
• • • • պահարան	• • • • զնդակ	• • • • խինին
• • • • շիշ	• • • • նստարան	• • • • խմոր
• • • • դաժաթ	• • • • տեար	• • • • սոխ

Առարկայի վորպիսությունը կամ հատկությունը (գույնը, համր, ձեւը, նյութը) ցուց տվող բառը կոչվում է ածական:

Ածականը պատասխանում է ինչպիսի՞ հարցին և նախադասության մեջ լինում է լրացում:

168. Գոյականների մոտ գրեք հարմար ածականներ:

Ինչպիսի՞ առարկաներ են լինում

աշխատանք մըջում	.....	ածուխ
..... կրիա	.....	քացախ
..... աշակերտ	.....	դրոշ
..... մեղր	.....	բաժակ
..... շուշան	.....	պղպեղ
..... մանուշակ	.....	արեւի

169. Կարդացե՛ք՝ կետերի տեղը ածականներ դնելով:

Գարունը յեկավ

..... (ինչպիսի՞) գարունը յեկավ: ..... (ինչպիսի՞) արեւը վալլում է: ..... (ինչպիսի՞) առուն է խոխոջում: ..... (ինչպիսի՞) խոտը յերեւաց: ..... (ինչպիսի՞) բողբոջներն արձակվեցին: ..... (ինչպիսի՞) ծաղիկները ծաղկեցին: ..... (ինչպիսի՞) թռչունները թռչում են: Նրանց ..... (ինչպիսի՞) ձայները լսվում են: ..... (ինչպիսի՞) արոտում կովերն արածում են:

170. Կարդացե՛ք կետերի տեղը նախաի՞ք ածականներ դնելով:

Առաջ և հիմա

Առաջ բանվորներն ապրում էին խոնավ, մութ և ցուրտ բնակարաններում: Այժմ մեզ մոտ խորհրդային իշխանությունը բանվորներին տալիս է..... և..... բնակարաններ:

171. Ասացեք հսկանիչ ածականներ

Հսկանիչ ածականներ

հաս	— բարակ	հեռու	— . . . .
նոր	—	ստորջ	— . . . .
գեղեցիկ	—	ծուլ	— . . . .
նեղ	—	բարձր	— . . . .
արագ	—	խոշոր	— . . . .
մաքուր	—	թանգ	— . . . .

172. Արտագրեցեք և ածականներն ընդգծեցեք:

Կենսատու անձրեվր

Պայծառ լերկնակամարի վրա զորշաղուլն ամսեր լե-
րեվացին: Ամպերը թանձրացան և սեփ կեղեվով ծածկե-
ցին կապույտ լերկինքը: Յերեկույան կենսատու անձրե-
վը ջրեց ծարավ լերկիրը: Դաշտային թառամած բույսե-
րը զվարթացան. նրանք իրենց բարակ արմատներով խո-
նավ հողից դուրս ծծեցին սննդարար հյութը: Ծառերի
փայլուն տերեխներն ազահարար ներս ծծեցին խոնավ
աղբ: Ճորենի և գարու արտերն իրենց բարձր հասկերի
նիհար հասիկները լցրին, կշտացրին:

173. Ածականներն ընդգծեցեք:

անձրեվային աշուն	փոթորկալի ծով
աշնանային անձրեվ	ծովային փոթորիկ
դաշտային ծաղիկ	հարվածային բանվոր
ծաղկավետ դաշտ	բանվորական հարված

174. Արտագրեցեք և ընդգծեցեք ածականներն մեկ գծով,
իսկ այն գոյականները, վորոնց վերաբերում են ընդգծված ած-
կաները լերկու գծով:

Յես ունեմ մի լավ պատուտակ: Այդ լավ պատուտակին
ավել եմ լերկու սուրբի: Այդ լավ պատուտակից շատ գո՞

եմ: Իմ լավ պաշուստկով լես պարծենում եմ: Այդ լավ պաշուստիում պահում եմ գրքերս:

Մեր դասարանի աշակերտները լավ պաշուստիներ ունեն, նրանք լավ պաշուստիների մեջ պահում են իրենց գրքերը:

175. Արտագրեցեք բոլոր տեսակի ածականները:

Յես ունեմ սեզ, կարմիր և կապույտ մատիտներ. կարմիրներին ձեռք չեմ տվել, իսկ կապույտներից մեկը տվել եմ Տիգրանին: Յես ամենից շատ սեզով եմ գրում. կարծրով ու կապույտով նկարում եմ: Այսօր կարմիր մատիտով վարդ նկարեցի, իսկ կապույտ մատիտով մանուշակ:

1. ՅՔրբ են ածականները հոլովում, յՔրբ չեն հալովում:
2. Ի՞նչպես են հոլովում ածականները:

Գոյականի հետ գործածվող ածականը անփոփոխ է մնում՝ չի հոլովում:

Յերբ ածականը գործ է ածվում առանց գոյականի, ընդունում է վորոշող հոգ և հոլով֊վում է գոյականի նման:

176. Հոլովեցեք հետևյալ գոյականները՝ իրենց վրա դեր֊ված ածականներով:

կարմիր դրոշ, պայծառ արեւ, քաղցր շաքար, խրամանկ աղվես

Ուղղ.	վախկոտ նապաստակ
Սեռ.	վախկոտ նապաստակի
Տր.	վախկոտ նապաստակի

Հայց.	վախկոտ նապաստակ
Բաց.	վախկոտ նապաստակից
Գործ.	վախկոտ նապաստակով
Ներգ.	վախկոտ նապաստակի մեջ

177. Հոլովեցեք առանձին գործածվող անականներ
կարմիրը, պայծառը, խորամանկը

	Յեղակի	Հոգնակի
Ուղղ.	լավը	լավերը
Սեռ.	լավի	լավերի
Տր.	լավի (ն)	լավերի (ն)
Հայց.	լավը	լավերը
Բաց.	լավից	լավերից
Գործ.	լավով	լավերով
Ներգ.	լավի մեջ	լավերի մեջ

178 Կարգեցեք նախադասութիւններ, վորոնց մեջ անարգա-
վար սովորող բառերը գործածված լինեն բոլոր հօլովներով:

179. Հոլովեցեք անաջադիւր անականն առանց դրականի
և գործածեցեք նախադասութիւնների մեջ:

XVII. ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԴԵՐԱՆՈՒՆՆԵՐ

180. Կարգացեք նախադասութիւնները ձախ և աջ սյու-
նակներում:

Ի՞նչ տարբերութիւն կա նրանց մեջ:

Աջ սյունակում Արամ բառի տեղ ի՞նչ բառ և գործածված.

Արամը հարվածալին է: Արամը հարվածալին է:
Արամը լավ է սովորում: Նա լավ է սովորում:

Վեր դասարանի
գրասիր աշխարանքները

— Ինքան, շեռագիրդ լավացրել էս
բայց դու քիչ էս ու շարքու բյուռ
գարչեան՝ անսխալ գրելու վրա:
Ջես սյժն արքայգրու բյան Վեգ վաղ
վի սխալ չես անուս: Ինչեր ենք Վեգ
ասենից ու Վեգը Զարու հիմն է. Դես
գեղեցիկ շարագրու բյուռներ է գր-
բուս: Վեգի բոլորս սխալ է լավա-
յնեմի վեր գրասիրները: III դասա-
րաներ Վեժ առագաղթնու բյուռ ու-
նի գրասիր աշխարանքների Վեգ:
Նրանի վեց ասուս են. « Գրասիր
աշխարանքների Վեգ դու՛ք հար-
վածույնն չե՛ք »

Յես, դու, նա, մեկն, դուք, նեանք գրվում են
անձի անվան փոխարեն և կոչվում են անձնա-
կան դերանուններ:

Անձնական դերանունների թիվը կախ-
ված է այն անունից, փոքրի փոխարեն գրվում են:

Յես, մեկն. առաջին դեմքի դերանուն են:

Դու, դուք. յերկրորդ դեմքի դերանուն են:

Նա, նեանք. յերրորդ դեմքի դերանուն են:

Առաջին դեմք գրվում է խոսող անձի ան-
վան փոխարեն:

Յերկրորդ դեմք գրվում է խոսակից անձի
անվան փոխարեն:

Յերրորդ դեմք գրվում է այն անձի փոխա-
րեն, փոքրի մասին խոսվում է:

182. Նախորդ դասից արտագրված անձնական դերանուն-
ների վերելք գրեցեք նրանց դեմքը և թիվը. սրինակ՝

II դ. յեզ. I դ. հոգն.

դու

մեկն

XVIII. Բ Ա Յ

183. Գործողություններից իմացեք յնմրակամ և կարդալիս
յննթական դրեք կետերի տեղը:

Վոր առարկան ի՞նչ է ամուսնում կամ ի՞նչ է լինում

կողմնադատականը վարում է, տափանում է, ցանում է,
հնձում է:

• • • •

կարդում է, գրում է, հաշվում է,
նկարում է:

- • • • ծրում ե, կանաչում ե, ծաղկում ե,
հասնում ե:
- • • • կարում ե, ձեվում ե, կարկատում ե,
արդուկում ե:

Այն բառերը, փորոնք ցույց են տալիս, թե առարկան ի՞նչ է անում կամ ի՞նչ է լինում, կոչվում են բայ:

184. Արտագրեցեք բայերը և նրանց դեմքն ու քիվը գրեցեք վերելք:

Ուշ գիշերին գնացքը Թիֆլիս կայարանը հասավ: Մտրությանները վերցրին իրենց ձեռքի իրեղենները և ըշտապեցին դուրս գնալ վազոնից: Շահյանն էլ առավ իր բարձն ու ճամպրուկը և հետեվեց նրանց:

185. Լրացրեք և գրեցեք:

Յեզակի	Հոգնակի
I դեմք. Յես խոսում եմ:	Մենք . . . . :
II դեմք. Դու . . . . :	Դուք . . . . :
III դեմք. Նա . . . . :	Նրանք . . . . :

Յերբ բայը գրվում է առաջին, յերկրորդ և յերրորդ դեմքի գերանունների հետ՝ նրա վերջավորությունը փոփոխվում է:

Բայի փոփոխումը կոչվում է խոնարհում:
Բայն ունի յերեք դեմք և յերկու քիվ:

186 Կարգալիս յես յենթական փոխարինեցեք դեմ գերանվամբ և գրա համապատասխան փոփոխեցեք ստորոգյալների քիվը և դեմքը:

Առափոտյան յեռ արթնանում եմ, հազնվում եմ, կո-
շիկներս մաքրում եմ, լվացվում եմ, սանրվում եմ, նա-
խաճառում եմ և գնում եմ աշխատանքի:

Որինակ՝ Առափոտյան դուք արթնանում եմ:

Ստորոգյալը յենթակալի հետ թվով և
դեմքով համաձայնում եմ:

187. Արտագրեցեք այս դիմումը:

Հաճուճյաճի անվան
Միզնակարգ դպրոցի դի-
մելիսային

Կաշեգործարանի բանվորուհի
Սիլվեսե Կարապետյանից

Պիմում

Խնդրում եմ ութ փայտեկան փորձուսի Կո-
լակ շարուսի Կարապետյանին ընդունել
դպրոցի առաջին դասարանը:

Արա հետը ներկայացնում եմ փորձուսի
Ժաղկի և Ժննդյան վկայականները:

Ս. Կարապետյան

1936թ. ոգոսյանի 20-ին

Հերեման.

Չմտաւնաս դիմում գրելու ձեւը

Դիմում գրում են այսպես.

1. Նախ՝ վերեւում, ձախ կողմը մեծատա-
նով գրվում է այն հիմնարկի կամ անձի ա-
նունը, վերին տրվում է դիմումը:

2. Նրա տակն՝ աջ կողմում ցույց է տըր-
վում, թե ով է ապրիս դիմումը:

3. Դրանից հետո, սողի տակ՝ աջ կողմում
գրվում է դիմում բառը:

4. Ապա՝ կարմիր սողից (խորքից) համառոտ
ու պարզ գրվում է՝ ինչ վոր պահանջվում է:

5. Դիմումի վերջում, աջ կողմը գրվում
է՝ դիմում տվողի ստորագրությունը, իսկ ձախ՝
կողմը, նախ՝ սարին, ամիսը և ամսաթիվը, և ապա,
սրա տակը՝ այն տեղի (քաղաքի կամ գյուղի)
անունը, վորտեղ գրվել է դիմումը:

XIX. ԲՍՅԻ ԺԱՄԱՆԱԿՆԵՐԸ՝ ՆԵՐԿԱ, ԱՆՅՅԱԼ, ՅԵՎ ԱՊԱՌՆԻ

189. Արտագրեցեք բայերը:

Յէրբ են կատարվում այս հոգվածում գործածված բայերի
ցույց տված գործողութունը՝ խոսելու վայրկյանին, առաջ, թե
հետո:

Յես թողնում եմ անհատական տնտեսութունը և
մտնում եմ կորսնտեսութուն: Այնտեղ լես մշակում եմ
հողը մեքենաներով, պայքարում եմ անասնապահության
զարգացման համար, ուսումնասիրում եմ տնտեսության

կանոնավոր գրվածքը, ամեն կերպ ոժանդակում եմ կուլ-
լեկտիվի ամրացմանը: Յես հաճախում եմ բոլոր հասա-
րակական ժողովները, մասնակցութուն եմ ունենում կո-
սպերատիվի աշխատանքում:

**Յեթե բայի ցույց տված գործողությունը
խոսելու վայրկյանին և կատարվում, բայը
զբվում և ներկա ժամանակով (կարգում եմ):**

**Եմ, ես, ք. եմք, եք, են կոչվում են ոժանդակ բայ:
Ոժանդակ բայը գրվում և առանձին:**

190. Հետեվյալ ձեզով խոնարհեցեք սովորում եմ, գրում եմ,
նկարում եմ, պատմում եմ, օտարում եմ բայերը:

Ներկա ժամանակ

Յեզակի

Հոգնակի

կարգում եմ

կարգում եմք

կարգում ես

կարգում եք

կարգում ք

կարգում ենք

191. Նկարագրեցեք մի վորեվ արտազբական աշխատանք՝
ներկա ժամանակի բայեր գործածելով:

192. Արտագրեցեք բայերը:

Յե՞րբ և կատարվում այս վտտանավորի մեջ գործածված
բայերի ցույց տրված գործողությունը:

Գործարանի սուլիչը

Առավոտյան ժամի լսթին

Գործարանի սուլիչն ուժգին

Յերկար հնչեց,

Բարձր կանչեց:

Յեթի բայի ցույց տված գործողութիւնը
խոսելու վայրկյանից առաջ և կատարված՝
բայը գրվում և անցյալ ժամանակով (կարգացի):

193. Խոնարհեցեք կարգացի, խաղացի, պատմեցի, նկարագրեցի, բայերը հետեւյալ ձևով:

Անցյալ ժամանակ

Յեզակի	Հոգնակի
գնացի գրեցի	գնացիմ գրեցիմ
գնացիք գրեցիք	գնացիք գրեցիք
գնաց գրեց	գնացին գրեցին

194. Ինքներդ նախադասութիւններ կազմեցեք ազ և ած վերջավորութիւն ունեցող բառերով և գրեցեք հետեւյալ ձևով:

Նրանք գնաց: Մենք ապրանք:

Դուք կարդաց: Կարդացանք գիրք:

1. Ի՞նչ արեց.— գնաց, կարդաց:
2. Ինչպիսի՞ ապրանք.— գնած ապրանք:

Աց վերջավորութիւնը գրվում և բայի անցյալ ժամանակի յեզակի թվի յեւրորդ դեմքում:

Ած վերջավորութիւնը գրվում և այն բառերում, վորոնք լրացումներ են և պատասխանում են ինչպիսի՞ հարցին:

195. Արտադրեցեք բայերը:

Յե՞րբ են կատարվելու այստեղ գործածված բայերի ցույց տված գործողութիւնը. խոսելու վայրկյանի, առաջ, թի՛ կատար

Միությունների պայտառը

Մոսկվայում կառուցվում է Միությունների պայտառը, փորը լինելու յե ամենաբարձրը և ամենագեղեցիկը ամբողջ աշխարհում: Պայտառի ամենաբարձր մասում դրվվելու յե Լենինի արձանը (75 մետր): Իսկ ամբողջ պայտառը Լենինի արձանի հետ միասին ունենալու յե 415 մետրը բարձրութուն:

Յեթե բայի ցույց տված գործողությունը խոսելու վայրկյանից հետո յե կատարվելու, բայը դրվում է ապառնի ժամանակով (կարգալու յեմ):

Ապառնի ժամանակի յեմ, յես, յե, յեմք, յեք, յեմ ոժանդակ բայի ձևերը նու յնպես դրվում են առանձին:

196. Խոնարհեցեք կարգալու յեմ, խաղալու յեմ, պատելու յեմ, նկարագրելու յեմ բայերը հետևյալ ձևով:

Ապառնի ժամանակ

Յեզակի		Հոգնակի	
զնալու յեմ	զրելու յեմ	զնալու յեմք	զրելու յեմք
զնալու յես	զրելու յես	զնալու յեք	զրելու յեք
զնալու յե	զրելու յե	զնալու յեմ	զրելու յեմ

197. Յուրաքանչյուր բայն արտագրեցեք ներկա, անցյալ և ապառնի ժամանակներով, միայն յեզակի թվով և առաջին դեմքով:

կառուցում եմ, բարելավում եմ, աջակցում եմ, սովորում եմ, մասնակցում եմ, մրցում եմ, առաջադիմում եմ
ՈՐԻՆԱԿ՝ կառուցում եմ, կառուցեցի, կառուցելու յեմ:

198. Արտագրեցեք և ընդգծեցեք բայերը.

17-րդ կուսակամագուժարին տված իր ղեկուցման մեջ ընկ. Սաալինն ասաց. ձևվեր կփորձեն հարձակում գոր.

ձել մեր լեզրի վրա՝ ՉախՉախիչ հակահարված կտանան, վորպեսզի այսուհետեւ հանդգնություն չունենան իրենց խողի դունչը կոխելու մեր խորհրդային բանջարանոցը»:

1. Ի՞նչ ժամանակ են ցույց տալիս ընդգծված բայերը:

2. Ոժանդակ բայով, թե՛ առանց ոժանդակ բայի յեն կազմը ված այդ բայերը:

3. Ի՞նչ մասնիկ են ընդունել այդ բայերն սկզբից:

Ապառնի ժամանակը արտահայտվում է նաև առանց ոժանդակ բայի՝ կ մասնիկով:

Կ մասնիկը բային կպած է զրվում (կասեմ, կգրեմ):

199. Խոնարհեցեք կկարգամ, կխաղամ, կգրեմ, կպատմեմ բայերը հետեւյալ ձեւով.

Ապառնի ժամանակ կ մասնիկով

Յեզակի

Հոգնակի

կխաղամ	կսովորեմ	կխաղանք	կսովորենք
կխաղաս	կսովորես	կխաղաք	կսովորեք
կխաղա	կսովորի	կխաղան	կսովորեն

200. Արտագրեցեք բայերը և դեմը գրեցեք բայի ժամանակը, դեմքը և թիվը. Ընդգծեցեք կ մասնիկը.

Միրելի Կոլակ,

Նիստր Տեր դպրոցում սովորակա՛ն դասերը վերջացա՛ն: Ընդհատ կակամե՛ն փարեկա՛ն արու-

գումերը: Վի խելի որից կվե-
րադանում չեյ Տուր. և Տրապի
կիանգարանում Տեր հովանուն
լեռներում: Վեղ կբարչքանում
Ժողկալեք բյուրերը, կիսեղ
աղբյուրերի գլգլան գրերը, կր-
ծեղ լեռնային թաքմ ոչը:

Սոսյոժ սրայել եւ գերա-
պաղց գեւեհարակալերը:

Ընդունիր սիրայիլ բարեկ-
ւերս և գերեւագիւ հարթոյրերը:

Բո չեղ բայր Արեւիան
1936 թ. Տուրաի 25-ի,

Չեղեղան

XX. ԲԱՅԻ ԺԽՏԱԿԱՆ ՁԵՎԸ

201. Արտագրեցեք բայի ժխտական ձևերը:

Նախկին բատրակ Ալյոշա Լազարեվի պատմածից

Յես դպրոց գնալու ժամանակ չունեւի և չգնացի եր
Վաղ առափոստան, յերբ մայրս դաշտ եր գնում, գնում
եյի և լես: Յեւ միայն աչն ժամանակ, յերբ գիշերն սկըս-
վում եր կախսել, լես անասունները գլուղն կլի քշում:

Մի անգամ գնացի կուլակ Վասիլի Տրուսովի մոտ
փող ուզելու: Նա ինձ տուն չթողեց, վռնդեց: Այդպես
եւ փող չսովեցին: Յես անասուներին արածացնում եյի
արշալուսից մինչև մթնելը: Ստանում եյի շատ չնչին
վարձատրութլուն: Ամառվա ընթացքում ամենաշատը յե-
րեք ուլլի և կես փութ հացահատիկ ելին տալիս:

Չգնացի, չթողեց ժխտական ձեւի բայեր են:
Չ ժխտական մասնիկը բային կպած է
գրվում:

202. Խոնարհեցեք չեմ բացակայում, չեմ խանգարում, չեմ
հուսում բայերը ներկա, անցյալ և ապառնի ժամանակներով,
յիզակի և հոգնակի թվով, ներքեվում ցույց տված ձևով:

Ներկա ժամանակ	Անցյալ ժամանակ	Ապառնի ժամանակ
չեմ ուշանում	չուշացա	չեմ ուշանալու
չես ուշանում	չուշացար	չես ուշանալու
չի ուշանում	չուշացավ	չի ուշանալու
չենք ուշանում	չուշացանք	չենք ուշանալու
չեք ուշանում	չուշացաք	չեք ուշանալու
չեն ուշանում	չուշացան	չեն ուշանալու

ժխտական ձեվով խոնարհելիս ոժանդակ
բայն առաջ ե ընկնում և իր վրա յե առնում
բացասական մասնիկը: Որինակ՝

ուշանում եմ   ուշանալու յեմ
չեմ ուշանում   չեմ ուշանալու

XXI. ԲԱՅԻ ԱՆՈՐՈՇ ՁԵՎԸ

203. Արտագրեցեք այս արձանագրութիւննից այն բառերը,
ժորոնք պատասխանում են ի՞նչ անել հարցին:

Արշանագրութեան

1936 թ. սեպտեմբերի 20-ին, յերե-
կոյան ժամի 7-ին, կայացաւ մեւ-
սական գշուղի կիսագրագիտութեան
վերապնան դպրոցի սովորողների ժո-
ղովր:

Լսեցին դպրոցի վարիչի զեկուցու-
մը արքայադպրոցական աշխատանի-
ւերի մասին:

Վորոշեցին որակա՛ն Տի ժամ քա-
նը դաս պատրաստել, դասատու՛նե-
րի քանձ գրավոր աշխատանքները
կանոնավոր կատարել, բաժանորդա-
գրվել թերթի և կարդալ «Ականակ
ընթերցողի գրադարան»-ի բոլոր
գրքույկները:

Նախագահ Կ. Աարգւյան

Քարտուղար՝ Ա. Խաչիկյան

Արձանագրութիւնը գրվում է այսպես.

1. Վերեվում փորպես վերնագիր գրվում
է արձանագրութիւն ըստը:

2. Ամենից առաջ գրվում է ժողովի ժամա-
նակը, տեղը և ում ժողովն է:

3. Այնուհետեւ յերբեմն գրվում են ներկա
յեղողների թիվը և բացակայողների անունները
և ազգանունները:

4. Ապա՝ գրվում են՝ ի՞նչ հարցեր են կննդել
(լայել) և հետո՝ ի՞նչ փոճումներ են յեղել:

5. Վերջում գրվում է նախագահի և քա-
րտուղարի անունները և ազգանունները:

Բայի այն ձեվը, վորը պատասխանում է
ինչ անել հարցին, կոչվում է բայի անորոշ ձեվ-
որինակ՝ կարգալ, գրել:

204. Կրեցեք ձեր դասարանի վերջին ժողովի արձանագը-
րությունը:

205. Արտագրեցեք միայն բայի անորոշ ձեվերը:

«Յերկրորդ հնգամյակի հիմնական խնդիրներն են՝
վերջնականապես վերացնել դասակարգերը, ավարտել
ամբողջ ժողովրդական տնտեսութան տեխնիկական վե-
րակառուցումը և ել ավելի բարձրացնել Միութան աշ-
խատավոր մասսաների նյութական ու կուլտուրական
գրությունը», — ասաց ընկ Կալինին իր նառում 17-րդ
կուս. նամագումարը փակելիս:

XXII. ԲՍՅԻ ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ՁԵՎԸ

206. Արտագրեցեք ընդգծված բայերը՝

Կարգան

Կարգան, այ իմ խելք մանուկ,

Կարգան, գրի՛ր տարին բոլոր:

Յերբ բայի ձեվը ցույց է տալիս, թե խո-
սողն իր խոսակցին հրամայում կամ գրգռում
է մի բան անելու, կոչվում է բայի հրամայա-
կան ձեվ:

Բայի հրամայական ձեվն ունի յերկու թիվ
և միայն II դեմք:

Բայի հրամայական ձեվի վերջին վանկի
ձայնավորի վրա շեշտ է դրվում (ցրի՛ր Եւրծե-
ցե՛՛ք, յողա՛, յողացե՛՛ք):

207. Արտագրեցեք բայի հրամայական ձեւին իրենց վերադրվող լրացումներով:

Մայիս

Ճամփան ավեր, սանր ու դաշտեր,
Ճամփան բացեք մեր հյուրին:

Յեթե բայի հրամայական ձեւն իր վրա դրվող լրացում ունի, շեշտն ընդունում է այդ լրացումը (առաջ գնա):

208. Արտագրեցեք՝ հրամայական ձեւերի յեզակի թիվը եօզնակի դարձնելով:

Կոդունդներ

Ամբաստան խորհրդալին յերկրի պաշտպանութունը:
Ողինակ վերցրու հարվածալինից: Վերացրու թերութուններդ: Պատրտտալիր դասդ: Բարձրացրու ուսման վորակը:

209. Արտագրեցեք՝ հրամայական ձեւերի հոգնակի թիվը յեզակի դարձնելով:

Առողջապահական կանոններ

Պահպանեցեք մաքրութուն: Կոտորեցեք ճանճերին:
Ողափոխեցեք սենյակը: Հետեւեցեք ձեր առողջությանը:

210. Ի՞նչ տարբերութուն կա ձախ և աջ սյունակների նախադասութունների մեջ:

Պարտալիր լուսավոր
սենյակում:

Նստած կարդա:

Ոոսի՛ր հասկացածդ

հարցերի մասին:

Խաղան բակում, բաց ողում:

Մի՛ պարտալիր մութ
սենյակում:

Պառկած մի՛ կարդա:

Մի՛ խոսիլ չհասկացածդ
հարցերի մասին:

Մի՛ խաղա դասարանում:

Յեթե բայի հրամայական ձեւը ցույց է տալիս, փոր խոսողը խոսակցին հրամայում է մի բան շանել, կոչվում է արգելական հրամայական:

Արգելական հրամայականի շեշտը դրվում է արգելական մի բառի ձայնավորի վրա (մի՛ պատմիր, մի՛ գնա):

211. Կազմեցեք կարգապահական կանոններ՝ բայերի հրամայական ձևերով:

212. Գրեցեք պլակատներ՝ արգելական հրամայական բայերով:

XXIII. ԲՍՏԴ ԲՍՌԵՐ

213. Արտադրեցեք և ընդգծեցեք հաստ դրված բառերը:

Ասրայանցին փարածայռի
քակ անթողզապես կալստող և
ավալստող է. ցանկերու, հարմար
հարմար չէ, բայց այդ քեղերը
շար հարուստ եւ լեռնապե-
տակներով՝ ավալստարով,
թերթափարով, և այլն:

Այն բառերը, փորոնք կազմված են յերկու բառերի միացումից, կոչվում են բարդ բառեր:

Բարդ բառեր կազմող յերկու բառերը կապվում են ա ձայնավորով, փոր և կոչվում ե հոդակապ:

214. Նախորդ աշխատանքում տրված բարդ բառերը վերածեցե՛ք բաղադրի մասերի:

Որինակ՝ սարալանջ՝ սար, լանջ. քարածալո՝ քար, ժայռ:

215. Կազմեցե՛ք բարդ բառեր հետևյալ բառերից և գրեցե՛ք դաշտ, վալր, վարել, հող, բերք, հավաք, շարք, ցան, դաս, գիրք. հատակ, դիժ, աշխարհ, գրութուն, դեղ, տուն

216. Կարդացե՛ք հետևյալ բարդ բառեր և ասացե՛ք, թե ինչո՞վ են տարբերվում նրանք նախորդ աշխատանքի բարդ բառերից:

Բարդ բառեր առանց հոդակապի

ազդանուն, հայրանուն, թելաման, թանաքաման, յերկաթուղի, ծառուղի, բերքառատ, լիառատ, ուսանցք, լուսանցք, գետափ, ծովափ, թոքախոտ, ժանտախոտ

Յերբ բարդ բառի յերկրորդ բաղադրիչ մասը ձայնավորով ե սկսվում, հոդակապ չի գրվում:

217. Կազմեցե՛ք բարդ բառեր հետևյալ բառերից և գրեցե՛ք

արագ, ընթաց նոր, ընտիր դաս, ընկեր

նախ, ընթաց հաս, ընտիր խոսք, ընկեր

Որինակ՝ արագընթաց, նորընտիր, դասընկեր

Բարդ բառերի մեջ, յերբ յերկրորդ բաղադրիչ մասն սկսվում ե ը-ով, այդ ը-ն պետք ե դրել:

218. Կաշղացեք հետևյալ բարդ բառերը և ասացեք, թե այդ բառերն ըստ կազմութեան ինչո՞վ են տարբերվում մինչեւ այժմ մեր սովորած բարդ բառերից:

փայտիոր	հացքուխ	տասնմեկ
արեւմուտք	բանքող	կաթնկեր
թերխաշ	մոմեոր	ձեռնպահ
քարՏաշ	քաղհան	ձեռնհաս

Կան մի քանի բարդ բառեր, փորոնց յերկրորդ միավանկ բաղադրիչ մասս բաղաձայնով ե սկսվում, բայց ա հոգակապ չունեն:

219. Կազմեցեք բարդ բառեր հետևյալ բառերից և գրեցեք:

շոգի, նավ	վոսկի, դուլն	ապակի, գործ
շոգի, բարդ	վոսկի, նկար	կաշի, գործ
շոգի, մեքենա	վոսկի, կազմ	գարի, ջուր

Որինակ՝ շոգենավ, վոսկեգուլն, ապակեգործ:

Յեթե բարդ բառի առաջին բաղադրիչ մասը վերջանում ե ի-ով, այդ ի-ն միանալով ա հոգակապին, տալիս ե ե. որինակ՝ վոսկի, գուլն. վոսկի-ա-գուլն, վոսկեգուլն:

220. Վերլուծեցեք հետևյալ բարդ բառերը:

Վորդեսեր, այգեգործ, գինեգործ, տարեվերջ, տարեակիցք, շոգեկաթսա, ուղեմաս, վոսկեղրամ, ապակեախպ, ուղեգիծ

Որինակ՝ վորդի, սեր, ալդի, գործ:

ի - ը

կրտսար
կիր, ջուր
ծագիկ, աման
խիճ, ուղի
ամիս, վերջ

ու - ը

մանկամուր
մանուկ, պարսեզ
զունդ, ասեղ
լուր, գէր
անասուն, սահ

ե - ի

հրավիրատուն
հրավեր, գէր
հանգես, սրահ
պատվեր, սու
նվեր, բերել

ույ ու

լուսանկար
լույս, մուտ
զույգ, ընջաց
բույս, կեր
հույս, հատ

Բառակազմության ժամանակ, յերբ առն
անում ե, այսինքն յետեւից նոր վանկ կամ վան-
կեր են ավելանում, վերջին վանկի ե, ի, ու
ձայնավորները և ույ յերկհնչյունը սովորաբար
փոխվում են:

Վերջին վանկի և միավանկների մեջ

ի և ու փոխվում ե ը ձայնավորի (վոր չի
գրվում) կամ զուրս ե ընկնում:

ե կարող ե փոխվել ի ձայնավորի:

ույ փոխվում ե ու ձայնավորի:

Հնչյունների այսպիսի փոփոխությունը
կոչվում ե հնչյունափոխություն:

222. Ինչպիսի բառերից են կազմված հետևյալ բարդ բառերը
կրկնափեղկ, բժշկապետ, գրչաման, սրտակից, ձրկ-
նավաճառ, ջրաման, տպագիր, լծակից, հրավառ
Որհնակ՝ կրկին, փեղկ, ջուր, աման

223. Վերլուծեցեք հետևյալ բարդ բառերը

լրագրավաճառ, հեռագրատուն, յերկաթուղաղիծ, լուսա-
նկարչատուն, հեռագրասուուն, հրացանաձիգ, կիսագ. աղետ
Որինակ՝ լուր, գիր, վաճառ. լույս, նկարիչ, տուն:

224. Ասացեք այնպիսի բարդ բառեր, վորոնց յերկրորդ բա-
ղադրիչ մասն առանձին գործածելիս սկսվի յն յերկհնչյունով:

արեւ, յեւ, արեւեւ, ծով, յեւր, ծովեւր
վեր, յեւ, վերեւ, լայն, յեւր, լայնեւր
խայ, յերգ, խայերգ նոր, յեւ, նորեւ
խուսր, յերգ, խուսերգ հով, յեւ, հովեւ

Յեթե բարդ բառի յերկրորդ բաղադրիչ
մասն սկսվում է յն յերկհնչյունով, այդ յն-ն
գառնում է ն:

225. Ասացեք այնպիսի բարդ բառեր, վորոնց յերկրորդ բա-
ղադրիչ մասն առանձին գործածելիս սկսվի Վ կապակցությունով:

չուկ, վորս-չկնորս բայ, վորոշ-բայորոշ
բուսն, վորս-բուշնորս բուն, վորոշ-բնորոշ
վար, վորակ-վարորակ
բարչր, վորակ-բարչրորակ
անչրեւ, վորոշ-անչրեւորոշ
յերիւ, վորոշ-յերիւորոշ

226. Կագմեցեք բառդ բտտե՛ր հնոսիվյալ բտտերից և ապա՛
զրիցեք:

տաս, յերկու	հայր, յեղբայր	այս, վասկր
տաս, յերեք	մայր, յեղբայր	փիղ, վասկր
բասն, յերեք		
Որինակ՝ տասներկու, հորեղբայր:		

XXIV. ԱԾԱՆՅԱՎՈՐ ԲՍՌԵՐ

(Ածանցների ուղղագրությունը)

227. Արաագրեցեք:

անկրուսն ասպարախը դժբախը

անարամ ասպուղ փշեղ

անորոշ ասպորինի փգեղ

անեղբ աստերախը չքես

հակագայ գերակարարեղ

հակաողային գերհարվածային

համամիտ վերաշինեղ

ներշնչեղ վերանվանեղ

արքաշնչեղ մակագրեղ

արքաասնեղ մականունի

Բառերի սկզբից դրված մասնիկները, փո-
րոնք նրանց սկզբնական նշանակու-թյունը փո-
խում են, կոչվում են նախածանց:

Ա, և, ապ, դժ, ս, չ, նախածանցները կոչվում
են ժխտական, փորտոհեռի նրանք դրվելով բա-
ռերի սկզբից, նրանց խմաստը ժխտում կամ մի
բանի չլինելն են ցույց տալիս:

228. Հետևյալ բառերի մեջ գտեք նախածանցները: Բացա-
ռելիքը յուրաքանչյուր նախածանցի նշանակու-թյունը:

համակարծիք, հակակարծիք, անգիր, ապաքաղաքա-
կան, դժգուշն, աձեպ, չխոսկան, ներդրում, արտասահ-
ման, մակդիր, վերընարու-թյուն, վերանորոգել

229. Գրեցեք հականիշ նախածանցներով բառեր: Նախա-
ծանցներն ընդգծեցեք:

արտահանել	— ներմուծել	թերակատարել	— . . . .
հակակրող	—	ձեվավոր	— . . . .
համեզ	—	զեղեցիկ	— . . . .
սրտաս	—	բախտավոր	— . . . .

230. Արտագրելիս հետևյալ բառերի մեջ ընդգծեցեք նա-
խածանցները:

անհամ	սզետ	տհան
անկապ	տկար	մակերես
ապաշնորհ	արտագրել	տհաս
համախոհ	հակասել	համաձայն

231. Յերկու բառով գործածված բառերն արտահայտեցեք
մեկ ածանցավոր բառով.

առանց վախի, առանց սխալի, առանց արդյունքի

232. Ինքներդ ստացեք ժխտական նախածանցներով բա-
ռեր և աղա գրեցեք:

233. Ասացեք բառեր հետեւյալ նախածանցներով.
հակ, համ, գեր, արտ, ներ, անդր, մակ

234. Արտագրեցեք:

Վերջածանցներ

ակ, իկ, ուկ.— ճակ, տնակ, շնիկ, մայրիկ, ձաղուկ
ունի.— աշակերտունի, ուսուցչունի, Հայկունի
երեն.— հայերեն, ռուսերեն, թուրքերեն

անոց, ւնոց, ոց.— ջուհականոց, հավնոց, ամբոց
սան, արան.— Հայասան, Ուղղեկսան, դասարան,
բառարան

ացի, եցի, ցի.— գերմանացի, կարսեցի, լեքեմանցի
ական, ային.— գլուզական, կոլտնտեսական, խոր-
հրրդային, հարվածային

ավոր.— սողավոր, լուսավոր, կանոնավոր

բորդ, երորդ.— լեքեբորդ, լեքերորդ, չորբորդ, հինգերորդ,
վեցերորդ

եղ, եղեն.— ուժեղ, համեղ, կանաչեղեն, փայտեղեն
վես, ոս.— հասավես, կանաչավես, կեղտոս

իչ, ող.— գրիչ, սափրիչ, վոսկերիչ, գրող, սվաղող
որդ, ուրդ.— ճանապարհորդ, նավորդ, ժողովուրդ,

խառնուրդ

պան.— այգեպան, պարտիզպան, դռնապան

ուրյուն.— միություն, տնտեսություն, ջանասիրու-

թյուն

աս.— պոչաս, գուհաս, կռնաս

Բառերի վերջից գրված մասնիկները, վո-
րոնք նրանց սկզբնական նշանակությունը
փոխում են, կոչվում են վերջածանց:

Սկզբից կամ վերջից ւածանց ունեցող բա-
ռերը կոչվում են ւածանցավոր:

235. Գտեք հետեւյալ բառերի վերջածանցները, արտաղը-
րեցեք ձեր տետրերում և խմացեք, թե նրանք բառի ւղղւնա-
կան նշանակութիւնն ինչպե՞ս են փոխել:

Թխակ, Հակոբիկ, գառնուկ, դերձակուհի, թուրքերեն,
հունարեն, ծաղկանոց, թռչնոց, խալթոց, Ուզբեկստան,
ճաշարան, տեղացի, լենինականցի, բանվորական, զոր-
ժարանային, տանձենի, աշխատավոր

236. Կաղմեցեք ածանցավոր բառեր հետեւյալ վերջածանց-
ներով և ապա գրեցեք:

Վերջածանցների ուղղագրութիւնը

կ-ով գրվող
ակ, իկ, ուկ
ական

բ-ով գրվող
երեն
արան

ց-ով գրվող
անոց, նոց, ոց
ցի

ս-ով գրվող
սՏան
ալես, ոՏ,
աս

դ-ով գրվող
որդ
ուրդ
րորդ, երրորդ

ղ-ով գրվող
եղ
ող
եղեն

237. Հետեվյալ անունցավոր բառերի արմատներից բայեր կազմեցեք.

դոչյուն, մանչյուն, հնչյուն, թնդյուն, շաչյուն, սոսափյուն, հաջոց, փոռնոց, ծվլոց, կոկոռոց, ծվոց, ճրոճրոց, սուլոց

238. Հետեվյալ գոյականները դարձրեք ածական՝ համապատասխան վերջածանցներ ավելացնելով կամ ջնջելով յեղածանցը. ամուխ, դեղնուց, սպիտակուց, նեղուց, ամրոց, ջանասիրություն, տաքություն, ուժ, դիր, գուշն

239. Հետեվյալ ածականները դարձրեք գոյականներ՝ հասածանցները կամ վերջածանցները ջնջելով.

համեղ, անդիր, դժգուհն, ապարաստ, ամել, գլուղական, քաղաքալին, լուսավոր, հոտավետ, սոչատ

240. Հետեվյալ ածականները դարձրեք գոյականներ համապատասխան վերջածանցներ ավելացնելով.

սաք, ցուբու, մութ, խորամանկ, կարմիր, ազան, աշխատասեր

241. Հետեվյալ վերջածանցներով բառերի համար գրեցեք նախածանցներով նույնանիշ կամ հակառակիշ բառեր.

սերեվատ, սոչատ, կոնատ, գիտուն, բախտավոր, խելացի, ուժեղ, շնորհալի, գունավոր, գեղեցիկ, որինավոր, համեղ

Որինակ՝ սերեվատ — անսերեվ. սոչատ — անսոչ — սոչավոր:

242. Արտագրեցեք այս հոդվածից անունցավոր բառերը և ընդգծեցեք այդ բառերում նախածանցներն ու վերջացանցները.

Չապաչեֆն աղքատ պուլկացու գավակ էր, շարքալին ղինվոր՝ ցարական բանակում: Մինչեվ հեղափոխութունը նա անդրազետ էր: Բայց հենց ժոր կարգալ-գրել սովորեց, ազանությանը հարձակվեց զբքերի վրա:

Կարմիր բանակում Չապաչեֆն աչքի ընկավ իբրև հերոս հրամանատար: Ամենազովար ճակատում բավական էր, յեթև ներկա չեր Չապաչեֆը, և կարմիր բանակալիսններն անվախ առաջ ելին դնում: Չապաչեֆը կոճում էր միշտ հերոսաբար: Հերոսի պես էլ մեռավ:

243. Միննույն արձատից կազմեցեր մի քանի ածանցավոր
 և բաց բառեր.

հալ, քույր, նալ, ծաղիկ, վոտ, ձեռ, աչք, սիրտ,
 լուսին, գետ, լեզու, արծիվ, ջուր, ծով, խնձոր, տետր,
 արեւ, ձուկ, կապույտ, կարմիր, լույս, շարժ, գեղ.

244. (Ստուգողական առիտահան). Հերթով արտադրեցեք այս-
 սեղ նկարված առարկաների անունները:

Կարծիք եք դուք այդ բառերը ձեռն գրելը

ՈՒՂՂԱԳՐԱԿԱՆ ԲԱՌՈՑՈՒՑՍԿ

Ուղղագրական բառացուցան, գործածում են
 դժվար գրվող բառերը սխալ չգրելու համար:
 Բառացուցակները կազմվում են այբբենա-
 կան կարգով:

ազդ	բարձրախոս	գարգարուն
աղբյուր	բացականչական	գուզվել
աղջիկ	բուրդ	ընգունագ
ամբողջ	Գաբրիել	ընդունել
այբուբեն	գառնուկ	թագունի
այբբենական	գեղջկուհի	ժայթվոս
անգամ	Գեփորգ	թակարդ
անդամ	գոգնաց	թեև
աշխարհագրութուն	Գրիգոր	թուղթ
առաջին	գազար	թվաբանութուն
առաջնորդ	գասամիջոց	ժամագուս
առողջ	գարբիւն	ժողովուրդ
ափազ	գարձ	իբրեմ
արդեն	գարձալ	լուսանկ
արհամարհել	գդում	խեղդել
արտագրութուն	գեղձ	խնայիր
արջ	ղերձակուհի	խոնարհ
բաղաձայն	գպրոց	խոշնուրդ
բարձր	եզուց	

ճագի	յեղակի	պարուսակ
ծծան	լեղբայր	պարզե
կարագ	լեղջերու	պիոններ
կարգապահ	լեղջուր	ջարկ
կարդալ	լերբեմն	ռեթիմ
կենդանի:	լերբեք	ուսելի
հագնել	լերգ	Սուրգիս
Հակոբ	լերեսարբիչ	սեպտեմբեր
հայկել	լերիաասարկ	սրբել
համարձակ	լերէրորդ	Սրբուհի
հայոց	լերրորդ	վազ
հանդերձարան	նախադասութուն	Վարդան
հասոց	նահ	վերջակետ
հոգնակէ	նկարչութուն	վողջուհն
հոգնել	նոյեմբեր	վարդ
հոկտեմբերիկ	օտադուրութուն	վորդի
Հոգհաննետ	շնորհակալ	վորսորդ
հորդ (վարար)	շոգ	ստեսակ
ծագ	տեուկ	տարական
դեկտեմբեր	ոգնել	տեարակ
նանապաշտ	ոգոստոս	րապի
ճանճ	ոգուտ	ցուցահանդես
մախ	օղատկար	փեհուար
Մարգար	ող	փորձանք
Մարգարիտ	ողանավ	փորձ
մարդ	ոն	փոքր
միակ	ուղղագրութուն	փոքր
միկ	ուղտ	քառորդ
միկանք	ուղտ	քերականութուն
միկուն	ուսուցիչ	Քերթ
	չարանքի	Ֆիզիկութուն
	չիլի	

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

	Եջ
I. Նախադասութիւն (վերջայե՛ս) գործածութիւնը)	5
II. Առօրանութեան նշանների գործածութիւնը	10
III. Բառերի կապակցութիւնը նախադասութեան մեջ	14
IV. Մեծատառը հատուկ անունների սկզբում	17
V. Հնչույններ և տառեր	23
VI. Վանկ և բառերի տողագարձ (ը ձայնավորը տողագար- ձի ժախանակ)	28
VII. Ուղղագրական վարժութիւնները գրութեան և արտա- սանութեան անհամապատասխանութեան վերաբերյալ	33
VIII. Գրքով և լրագրով աշխատանք	41
IX. Գրութեան գործնական ձեւեր (սացական յեվ լիպագրագիր)	43

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

X. Յենթական և ստորոգյալը նախադասութեան մեջ (հա- մառոտ նախադասութիւն)	46
XI. Լրացուցիչները նախադասութեան մեջ (ընդարձակ նախա- դասութիւն)	49
XII. Գոյական	52
XIII. Գոյականների թիվը (գաղափար հնչյունափոխութեան մասին)	55
XIV. Գոյականների փոփոխող հոգը (ը ձայնավորը բառավեր- ջում յեվ բառակցում)	58
XV. Գոյականների հոլովումը (յ ձայնակապ)	62
XVI. Ածական	72
XVII. Անձնական դերանուններ	76
XVIII. Բայ	78
XIX. Բայի ժամանակները	81

XX. Բայի ծխատեղան ձեվը	87
XXI. Բայի անորոշ ձեվը	88
XXII. Բայի հրամայական ձեվը	90
XXIII. Բարդ բառերը (յե յեվ վո կապակցությունների ուղղագրությունը)	92
XXIV. Ածանցաբար բառեր (ածանցների ուղղագրություն)	97
Աւղղագրական բառայուցակ	104

Պատ. խմբագիր՝ Ա. Ղաբիրյան
Տեխ. խմբագիր՝ Ք. Զեհյան
Մտնագրիչներ՝ Հ. Գոլովյանյան, Հ. Մանուկյան

Հանձնված է արտադրության պահանջի 15. 1936 թ.
Մտնագրված է տպագրության պահանջի 20. 1936 թ.
Թղթի չափը 26 սմ., արժույթ 30,000, 7³/₄ տպագրական մասեր
Մեկ տպ. մաս. 19184. Նիշ.
Հրատարակ. 3553. Գյուղ. լիազոր Ա—1170 Պատվեր 1000
Պետրասի սպարան, Սեբեզան, 11 Դեպոյի № 4

գԱԱ Հիմնարար գիտ. գրադ.

FL0013284

9122 7-а. 20-1. 124.

A II
13035

13035

М. Гаспарян

Армянский язык

Грамматика, правописание

Учебник для школ малограмотных

Гиз ССР Армении, Ереван, 1936 г.